УУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫН

47-дохи жэлээ гарана

УРЯАД ҮНЭН

№ 280 (12982)
1969 оной
ноябриин 29,
суббото

Сэн 2 мүнгэн

Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

Совет социалис гүрэнэй эбдэршэгүй бата үндэһэ һуури—хүдэлмэришэн ангиин ба колхозно таряашадай холбоо барисаан улам бэхижэг, һалбаран мандаг лэ!

КОЛХОЗОЙ ЖЭШЭЭТЭ УСТАВ ТУХАЙ

КОЛХОЗНИГУУДАЙ БҮХЭСОЮЗНА ГУРБАДАХИ СЪЕЗДЫН

ТОГТООЛ

Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд **иигэжэ тогтообо:**

1. „Колхозой Жэшээтэ Устав" баталан абаха.

2. Жэшээтэ Уставые үндэһэ болгон, өөрынгөө колхозой Устав зохёохо, тэрэнээ колхознигуудай хамтын суглаан дээрэ баталуулха гэжэ колхозуудта дурадхаха.

КПСС-эй ЦЕНТРАЛЬНА КОМИТЕДТЭ, Р-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ПРЕЗИДИУМДЭ, СССР-эй МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДТЭ

Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадугаар съездын делегадуудай бэшэг

Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадугаар легадууд, олон миллион бүхы совет таряашадһаа манай түрэл Коммунис партида, тэрэнэй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ амаршалга хүргэнэбди.

Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй удха дотор колхозно байгуулалтын туйлал... совет таряашадай шэн зоригто ажалые үндэһэниинь бидэнэр, хүдөө ажахын бүхы хүдэлмэришэд адляар, үнэн сэдьхэлэй баяр баясхалантайгаар, ехэтэ һайшаан угтанабди.

...ажахыгаа бүри хурдан түргэнөөр хүгжөөхын хоолой продуктнуудай талаар—ороной хүн ...эй эдэй талаар—промышленностиин улам байгаа хэрэглэмжые хүсэд дүүрэн хангапартиин табиһан ехэ зорилгонуудые шиидхэ...оруулдаг хубитаяа жэл бүри нэмээхэ зо...колхозно таряашад шухала бүхы юумэ хэхэ болон правительствые найдуулнабди.

...эрэһэн замаа ухаан бодолоороо шэнжэлжэ хүдөө ажахые социалис ёһоор шэнэдхэн хутула манай партиин, хүдэлмэришэн ангиин, таряашадай али тухай ехэ, гайхамшаг юумэ тодоор харанабди.

...байгуулалтын тогтолго ба бэхижэлгые, ...ашадай хуби заяандахи бүхы һайн һайхан ...ехэ Ленинэй нэрэ алдартайнь холбонобди. ...люционно тулалдаануудай гал дүлэн соо... общественэй түгэлдэр хүсэ—хүдэлмэришэд ...шадай эбдэршэгүй бата холбоо барисаае байгуулһан, батадхан жагсааһан байна. ...хэнэй зүрхэ сэдьхэлдэ дүтэ, үнэтэй һанаг...ативна түсэбые Ильич зохёоһон юм.

...тнуудай парти, Совет засаг таряашадые ...лжэлгэһөө, барга харанхы, үгытэй ядуу ...этэ мүнхэдэнь сүлөөрүүлээд, экономическа, ...а соёлой хүгжэлтэ дэбжэлтын үргэн дар...оруулаа. Партиин хүтэлбэри — манай хүсэ илалтануудай эшэ үндэһэн мүн. Бидэнэр ...эгээн арюун нангин хүсэл мэдэрэлые, үнэн ...эр баясхаланта үгэнүүдые партидаа зо...

...оһдынгөө съездэ суглараад, колхозно ...и гайхамшаг илалтануудай дүнгүүдые сог...бди. Хүдөө ажахые коллективизацилга ха...дта ямар гайхамшаг түүхэтэ хэрэг бай... эли тодоор дахинаа ойлгон мэдэрхыч ту...й деревниие, таряашадай урдын байдалые ...э шухала.

...зөөри манай ажабайдалай үндэһэ һуури ...таряашадай бутархай жэжэ ажахынуудай ...хоруулагдамал, ашаг үрэ ехэтэй колхозно ...ри тогтоогдоо. Модон анзаһан, борной ба таряашадай гол зэмсэгүүдынь байдаг саг ...хэй. Мүнөө колхозуудай поли дээрэ хэдэн ...ган трактор, комбайн, автомобиль ба бу...шинанууд хүдэлнэ.

...Ленин багшын захяа заабаринуудые бэе...мунис партиин хүтэлбэри доро соёлой ху...ууллээ. Урдын деревни үргэлжэдөө шахуу ...мэдэхэгүй байһан. Он жэлнүүдэй үнгэрхэ...таряашадшье ондоо болоо. Хүдөө тосхонуу... дунда, дээдэ һургуулида һураха, эрдэм...ын, соёл ба искусствын туйлалтануудые ...гэн ехэ аргатай болонхой. Түмэршэ дархан ...өө тосхондохи гансахан мэргэжэлтэнь ... Мүнөө хүдөө ажахыда хэдэн зуугаад ...тористнууд, комбайнернууд, шофёрнууд, ...уд, механигууд, электригүүд бии болоо. Ху...и мэргэжэлтэдэй зэргэ тон өхөөр ургаа. Хүдөө...генциин тон олон түлөөлэгшэд — багшанар, агрономууд, зоотехнигүүд, инженернүүд, ...уд мүнөө хүдөө нютагуудта хүдэлмэрилнэ. ...илганууд манай Эхэ ороной нютаг бүхэнэй юумэнь болонхой. Эдэ жэлнүүдтэ хүдөө ...байрын хэдэн миллион гэр, олон арбаад ...соёлой байшан, библиотекэнүүд баригдаа. ...эгүй, радио, телевидени, телефонгүй хү... мүнөө байхагүй. Эдэ бүгэдэмнай—хүдөө ...һон социалис хубилалтануудай гайхамшаг ...

...жэ шанартай таряашан—коллективист, ...щество эдэбхитэйгээр байгуулалсагша ур...лохон колхозуудта элдэб үндэһэ яһатанай ... аха дүүнэр мэтэ эбтэй зетэй ажаһуудаг. ...таряашанай ажалай түхэл шэнжэшье үн...хубилаа. Индустриальна хүдэлмэришэнэй ...рхуу боложо байна. Үйлэдбэриин үүсхэл...мунис ажалай ударнигуудай тоо жэл бүри ...оно. Эхэнэр колхознигууд шэн зоригто ...манай хүдөө ажахын түүхэдэ арюун һайхан ...эз. Эрэгтэй, эмэгтэй колхознигуудай дунда ...алай хэдэ мянган Геройнууд бии, хэдэн ...ан хүн Советскэ Союзай орденууд болон ... шагнагданхай.

...үйлэдбэриин жэлһээ жэлдэ хүгжэхые, кол...номикын бэхижэхые, колхознигуудай баян ...ай улам һалбархые хаража байдагбди. ...од арад бүгэдын зүбшэн хэлсэһэнэй һүү...й Жэшээтэ шэнэ Уставые баталан абаба. ...хүдөө тосхоной үйлэдбэрилгын хүсэ хүг...шухала үргэн арга олгоно. колхозно бай...хүгжэлтэдэхи шэнэ шата болоно. Тус Ус...колхозуудай гол зорилгонууд, колхознигуу...уялганууд эли һонороор тодорхойлогдон...о байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ, ба...агтэ шэнэ Уставай тон ехэ үүргэ дүүргэ...тү.

...вительство хүдөө ажахын үйлэдбэриин ...жээе богонихон болзор соо ехээр дээшэ...хүгжэлтын үндэр, тогтууритай темп ...й уряална.

...олхозууд зарим шухала дүнгүүдээр улам ургажа байгаа эрилтэнүүдһээ үшөөл ...өө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилгэеэ бүри ехэ болгохо, ажалай бүтээсэ дээшэлүүлхэ хэрэгтэ доторойнгоо нөөсэ арга боломжонуудые үшөөл хүсэд дүүрэн хэрэглэнэгүй гэжэ мэдэрхэ хэрэгтэй. Хэдэ хэдэн колхозуудта гол баялиг—газар, тэрэшэлэн техникэ, үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ, хүсэнэй ба мүнгэнэй нөөсэ ашаглаха талаар олохон дутуу дунданууд бии байна. Үрэһэнэй ажахы, племенной хэрэгэй эмхидхэлые үшөөл һайжаруулхаар байна.

Хүдэлмэридэхи дутуу дунданиудаа түргөөр зайсуулхын, колхозно үйлэдбэриин угаа ехэ нөөсэ арга боломжонуудые хүсэндэнь оруулхын тула шухала бүхы юумэ хэхэбди. Гүрэнэй зүгһөө үзүүлэгдэдэг ехэ туһаламжада түшэглэн, хүдөө ажахыгаа техникээр зэбсэглэлгые хэлбэришэгүй, сэхэ шууд бэелүүлхэ, поли дээрэ, фермэнүүдтэ комплексно оньһожоруулга дэлгэрүүлхэ, хими үргэнөөр хэрэглэхэ, газар уһалха ба намагыень хатааха хүдэлмэри үргэдхэхэ, газар таряалан ба мал ажалаа бүри болбосон һайнаар эрхилхэ, тиин таряалангай ургаса, мал ажалай ашаг шэмэ саг үргэлжэ дээшэлүүлхэ, ороохо тарва, мяха, һү, хлопок, саахарай свёкло, хартаабха, овощ болон бусад продуктнуудые бүри ехээр үйлэдбэрилхэ, гүрэндөө худалдаха, үбһэ тэжээл элбэг ехээр бэлэдхэхэ ба үнэ сэнгыень хямдаруулхабди.

Ажалай бүтээсэ дээшэлүүлгэдэ, хүдөө ажахын продукциин өөрынь үные хямдаруулга ба шанарыень һайжаруулгада, түрүү дүй дүршэл, эрдэм болон техникын туйлалтануудые үйлэдбэридэ бүри үргэнөөр нэбтэрүүлһэнэй үндэһөөр ниитын үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлгэдэ бидэнэй саг үргэлжын анхарал хандуулагдадаг байха.

Колхозно үйлэдбэриие улам хүгжөөлгэ, хүдөө нютагай ажалшадай байдалые һайжаруулга, хото хүдөө хоёрой хоорондын илгаае зайсуулга үйлэдбэриин, гэр байрын, соёлой ба ажаһуудалай барилгые бүхы аргаар үргэдхэнгүй бэелүүлжэ шадагдахагүй гэжэ мэдэнэбди. Тиимэһээ хүдөө нютагуудтахи барилгые улам үргэдхэхэ, барилгашадай саг үргэлжын кадрнуудые оролдосотойгоор бии болгохо, тосхон, деревни, станица, аул, кишлак бүхэнэй бүри болбосон, үзэсхэлэн һайхан болохын тула нютагай барилгын материалнуудые ехээр үйлэдбэрилдэг болохобди.

Колхозник хадаа өөрынгөө ниитын, хамтын үйлэдбэридэ эзэн гэжэ мэдэрнэбди. Гэхэ зуура, эзэн байхын тула—шэнэ Уставаар батадхагдаһан ехэ эрхэтэй байхаһаа гадна, мүн колхозой, гүрэнэй үмэнэхи уялгануудаа шууд дүүргэхэ ёһотой. Жэшээтэ шэнэ Уставай баталагдахатай хамта колхознигуудай ниитын ба хубиин ашаг туһынь зүбөөр таарадалгын, ажалые материальна ба моральна урмашуулгын ленинскэ ёһо гуримууд улам хүгжөөгдэхэ болоно. Колхозойнгоо һалбаран хүгжэхын тула Устав сэхэ шууд сахиха, ниитын ажахыда үнэн сэхээр ажаллаха, ажалай журам бэхижүүлхэ, социалис зөөри хамгаалха, арьбадхаха—энэнь колхозник бүхэнэй уялга болоно. Ниитын үйлэдбэриие улам саашадань хүгжөөлгэ—хүдөө нютагай ажалшадай баян дэлгэр байдалай һалбарха эшэ үндэһэн болоно.

Манай колхозуудай ерээдүйн хэрэг—залуушуулай, эсэгэнэрэйнгээ революционно хэрэг үргэлжэлүүлэгшэдэй гарта байна. Хүдөө нютагай хүбүүд болон басагадта ажал ябуулгын үргэн зам нээгдэнхэй. Һууринтосхонуудай үйлэдбэрилгын хүсэ ба соёлые урагшань дабшуулха ёһотой механизаторнуудай, малшадай, агрономуудай, зоотехнигүүдэй, агрохимигүүдэй, мелиораторнуудай, барилгашадай, экономистнуудай, бусад мэргэжэлтэдэй шадамар бэрхэ кадрнууд хүдөө нютагуудта хэрэгтэй. Эршэ зоригтой, эрдэм мэргэжэлдэ, бүхы шэнэ юумэндэ дуратай залуушуулай хаба хүсэеэ гаргаха газар бии. Эрдэм болон техникэ шудалхынь, поли дээрэ ба фермэнүүдтэ бүтээсэ ехэтэйгээр ажаллахынь, ажабайдал ба ажаһуудалаа агууехэ Ленинэй захиһанай ёһоор эмхидхэн байгуулхынь тула шухала эрхэ байдал хүдөөгэй залуушуулда хангахабди.

Хүдөөдэхи үйлэдбэрилгын хүсые бүрин хүгжөөхэ, хүдөө ажахын үйлэдбэриин ургалтые хурдадхаха гэһэн партиин XXIII съездын, ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдээр тодорхойлогдоһон ленинскэ хараа шугамай амжалтатай бэелүүлэгдэжэ байһые онсо хананганар тэмдэглэнэбди.

Колхознигуудай бүхэсоюзна съезд, колхозой шэнэ Устав баталан абалга—манай социалис общественэй таһаршагүй хубинь болоһон совет таряашад тушаа, колхозно байгуулалтын хүгжэлтэ тушаа парти, правительствын сэхэ шууд, эсэшэ сусашагүй анхарал оролдолго гаргадаг байһанай гэршэ болоно.

Колхознигууд парти, правительствын анхарал оролдолгодо харюу болгон, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдтэй, хүдөө нютагуудай бүхы ажалшадтай хамта, партийна организацинуудай хүтэлбэреэр манай хүдөө ажахын шэнэ амжалтануудай түлөө социалис мүрысөөнэй тугые бүри дээрэ үргэхэ, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн гайхамшаг һайндэрые нэрэтэй солотойгоор угтаха байха. Ленинэй ойн һайндэрые үйлэдбэриин шэнэ, бүри ехэ амжалтануудаар тэмдэглэхын тула шухала бүхы юумэ хэхэбди—хүдөө ажахын мүнөө жэлые амжалтатайгаар дүүргэхэ, малай үбэлжэлгэ эмхитэй һайнаар үнгэргэхэ, ерэхэ жэлдэ баян ургаса абаха, хүдөө ажахын продуктнуудые үйлэдбэрилхэ ба бэлэдхэхэ түсэбүүдээ дүүргэхэһээ гадна, үлүүлэн дүүргэхэбди.

Совет таряашад хүдэлмэришэн ангитай, бүхы совет арадтай гар гарһаа барилсан ябажа, партиин ленинскэ Центральна Комитедые тойрон бүри нягтаар эмхидэн жагсаха. Ленинэй агууехэ туг доро урагшаа дабшаха, коммунизм байгуулха хэрэгтэ шэнэ илалтануудые туйлаха гэжэ Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадугаар съезд парти, правительствые найдуулна.

Манай инаг Эхэ орон—Советскэ Социалис Республикануудай Союз—манай ороной арадуудай хани барисаанай ба эдэ зол жаргалай бата хэрэм мандаха болтогой!

Совет социалис гүрэнэй эбдэршэгүй бата үндэһэ һуури—хүдэлмэришэн ангиин ба колхозно таряашадай холбоо улам бэхижэг, һалбаран мандаг лэ!

Советскэ Союзай Коммунис парти, агууехэ Ленинэй парти, манай бүхы илалтануудые үүсхэн зоригжуулагша ба эмхидхэгшэ мандаха болтогой!

КОЛХОЗНИГУУДАЙ БҮХЭСОЮЗНА ГУРБАДУГААР СЪЕЗД

Колхознигуудай бүхэсоюзна III съезд дээрэ НҮХЭР Н. В. ПОДГОРНЫН ХЭЛЭҺЭН ҮГЭ

Хүндэтэ нүхэд делегадууд!

Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездын хүдэлмэри дүүрэнтэжэ байна. Колхозно ажабайдалай гол шухала асуудалнуудые хаража үзэхэ үедөө хэрэгээ һайн ойлгоһоной, залан сэхээр хөөрэлдэлгын оршон байдалда съездын хүдэлмэри үнгэрбэ. Съездын делегадууд хүдөө ажахыдахи хэрэгүүдэй байдал һайса мэдэһэнэй үндэһөөр бүхы талаарнь шэнжэлээ; саашанхи хүгжэлтынь хараа түсэбүүдые тодорхойгоор зүбшэн хэлсэбэ. Колхозно үйлэдбэриин эрхим мастернууд болон хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэ үеһөө нүгөөдэдэ амжалтатайгаар дамжуулагдадаг баян дүй дүршэл, тэдэнэй политическэ болбосорол, парти, Эхэ оронойнгоо урдахи ехэ харюусалгаяа колхознигуудай мэдэрдэг ушар дахинаа элирхэйлэгдэбэ.

Хөөргэнгүйгөөр хэлэбэл, съездын делегадууд колхозой Жэшээтэ шэнэ Устав болон бусад шухала шиидхэбэринүүдые һаяхан нэгэн дуугаар баталан абажа, түүхэтэ үйлэ хэрэг бүтээбэ. Энэ ушар колхозно байгуулалтын хүгжэлтэдэхи, манай бүхы социалис хүдөө ажахын хүгжэлтэдэхи шэнэ шата боложо, ехэ нүлөө үзүүлхэ байха. Манай съездын хүдэлмэреэр бултадаан сэдьхэлээ ханаха байхабди гээд һананаб. **(Альга ташалга).**

Нэгэ һаналтайгаар үнгэрһэн энэ съезд манай алдарта колхозно таряашадай ленинскэ Коммунис партияа тойрон нягтаар жагсаһые, партиин XXIII съездын, КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй хараалһан, хүдөө ажахын үйлэдбэри саашадань түргэнөөр хүгжөөхэ үргэн программа амжалтатайгаар дүүргэхэ гэжэ эриг шиидэнхэй байһыень үшөө дахин элирхэйлэн харуулба.

Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд манай ороной ниитэ-политическэ ажабайдалда туйлай ехэ удха шанартай ябуулга болоо. Энээндэ гансашье хүдөөгэй бэшэ, мүн Советскэ Союзай бүхы ажалшадай анхарал хандуулагдаһан байгаа.

Колхозууд болон совхозуудай, промышленна предприятинуудай, научна эмхи зургаануудай коллективүүдһээ, партийна, совет, профсоюзай болон комсомолой эмхинүүдһээ, Совет Армиин, Далайн-Сэрэгэй Флодой сэрэгшэдһээ, колхозно хүдэлөөнэй ветерануудһаа, пионернүүд болон һурагшадһаа олон тооото телеграммануд, бэшэгүүд манай съездэ ерэжэл байна. Тэдэ телеграммануд, бэшэгүүд соогоо съездын делегадуудта үнэн зүрхэнэй амаршалга хүргэнэ, эдэнэй, бүхы колхозно таряашадай ажалдаа шэнэ амжалтануудые туйлахыень хүсэнэ. **(Альга ташалга).**

Энэньшье ойлгосотой, хуулита байна. Хүдөө ажахын хүгжэлтые бүхы совет хүнүүд өөрынгөө түрэл, шухалын шухала хэрэг гэжэ тоолоно ха юм.

Съездын нэрэ дээрэ амаршалгануудые эльгээһэн бүхы ажалшадта, бүхы коллективүүд болон эмхинүүдтэ танай зүгһөө, нүхэд делегадууд, үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэхымни зүбшөөгыт. **(Альга ташалга).**

Хариин айлшад — социалис оронуудай, бусад хэдэ хэдэн гүрэнүүдэй таряашадай түлөөлэгшэд манай съездын хүдэлмэридэ хабаадалсаа. Тэдэнэр үгэ хэлэхэлээ, таряашад болон бүхы ажалшадай хоорондохи хани барисаанай үүргэ тухай, совет колхозуудай дүй дүршэл тухай хэлээ.

Съездэ анхарал хандуулһанайнь түлөө, Советскэ Союзай колхозно таряашадай, манай партиин Центральна Комитедэй, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй нэрэ дээрэ эльгээһэн амаршалгын халуун үгэнүүдэй түлөө манай аха дүүнэртэ, гадаадын бүхы хүндэтэ айлшадта делегадуудай үмэнэһөө баяр баясхалан хүргэхыемни зүбшөөгыт. **(Альга ташалга).**

Хүндэтэ делегадууд!

Ойрын үдэрнүүдтэ гэртээ бусахатнай гээшэ. Таанар Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд тухай, тэрэнэй баталан абаһан шиидхэбэринүүд тухай, колхозой Жэшээтэ шэнэ Устав тухай колхозууд, районууд, республиканууд соогоо тодоор хөөрэхэ байхат.

Партийна, совет, хүдөө ажахын органууд, профсоюзай болон комсомолой эмхинүүд Жэшээтэ шэнэ Уставые, съездын бүхы документнүүдые тайлбарилан ойлгуулхын тула хаа хаанагүй үргэн дэлисэтэй хүдэлмэри ябуулха гээд найдагдана.

Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездын шиидхэбэринүүд коммунизм байгуулалсажа байгаа колхозно таряашадай, хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй дунда политическэ ба ажалай шэнэ дэбжэлтэ үүсхэхэ, энэнь хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэдэй урда парти болон гүрэнэй табиһан харюусалгата зорилгонуудые амжалтатайгаар дүүргэхын тула манай экономикын ехэ арга боломжонуудые, социалис байгуулалтын үлүү һайн эрхэ байдалые бүрин хэрэглэхэ ябадалда зорюулагдахань дамжаггүй. **(Альга ташалга).**

Съездын хүдэлмэри болон шиидхэбэринүүд хүдэлмэришэн ангиин, совет таряашадай холбоо барисаае улам бэхижүүлгэдэ, Коммунис партияа, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедые тойрон эдэнэй нягтаар жагсалгада туһа хүргэхэ байха. **(Удаан альга ташалга).**

Ажалда абьяастай, эрэлхэг зоригтой, Эхэ орондоо дуратай байдагаараа шалгардаг колхозно таряашад Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойн хүндэлэлдэ зорюулагдаһан социалис мүрысөөнэй тугые үшөө дээрэ үргэжэ, бүхы совет арадтай хамта энэ гайхамшаг үдэрые ажалай шэнэ амжалтануудаар угтаха гээд түгэс этигэлтэйгээр мэдүүлнэбди. **(Альга ташалга).**

Бултанайтнай, хүндэтэ нүхэд, үрэ ехэтэйгээр ажаллахые, ехэ зол жаргалтай ябахыетнай хүсэнэбди. **(Удаан альга ташалга).**

Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездын хүдэлмэреэ дүүргэһые соносхохыемни зүбшөөгыт.

Булта хүл дээрээ бодобо. Делегадууд болон айлшад «Интернационал» дуулаба.

КОЛХОЗНИГУУДАЙ БҮХЭСОЮЗНА ГУРБАДАХИ СЪЕЗД

МОСКВА, ноябриин 27. (ТАСС). Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд мүнөөдэр Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлээ.

Нүхэд **Л. И. БРЕЖНЕВ, А. П. КИРИЛЕНКО, А. Н. КОСЫГИН, К. Т. МАЗУРОВ, А. Я. ПЕЛЬШЕ, Н. В. ПОДГОРНЫЙ, Д. С. ПОЛЯНСКИЙ, М. А. СУСЛОВ, Д. А. КУНАЕВ, П. М. МАШЕРОВ, В. П. МЖАВАНАДЗЕ, Д. Ф. УСТИНОВ, В. В. ЩЕРБИЦКИЙ, Ф. Д. КУЛАКОВ** болон съездын президиумэй бусад гэшүүдые делегадууд ба айлшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаа.

Колхозой шэнэ Жэшээтэ Устав тухай элидхэлые делегадууд зүбшэн хэлсээ.

Амурска областиин «Приамурье» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой **М. М. СТУПНИКОВ** үглөөнэй заседани дээрэ түрүүлэгшээр һуугаа.

Туркмениин ССР-эй Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, СССР-эй Верховно Соведэй депутат **М. ОРАЗМУРАДОВ**, Башкирай АССР-эй «Правда» колхозой агроном **А. Б. ИКРАМОВ**, Эстониин ССР-эй «Синрусе» колхозой механизатор, Социалис Ажалай Герой **Э. П. ОТСМАН**, ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь **Е. М. ТЯЖЕЛЬНИКОВ**, Алтайн хизаарай «Россия» колхозой түрүүлэгшэ **И. Я. ШУМАКОВ**, уран зохёолшо **М. А. ШОЛОХОВ** үгэ хэлээ.

Монгол Арадай Республикын Хүдөө ажахын нэгэдэлнүүдэй холбооной Дээдэ соведэй түрүүлэгшэ нүхэр **Л. РИНЧИН**, Польшын Арадай Республикын Хүдөө ажахын министр нүхэр **М. ЯГЕЛЬСКИЙ**, Румыниин Социалис Республикын үйлэдбэриин хүдөө ажахын кооперативуудай Национальна холбооной түрүүлэгшэ нүхэр **В. ВЫЛКУ**, Чехословакиин Социалис Республикын министр, хүдөө ажахын ба эдеэ хоолой талаар федеральна комитедэй түрүүлэгшэ нүхэр **К. БОДЯ**, Югославиин Социалис Федеративна Республикын арадай ажахын талаар союзна секретариин орлогшо нүхэр **Л. ПЕТКОВИЧ** съездые амаршалһан үгэнүүдые хэлэжэ, делегадуудай болон айлшадай зүгһөө хани халуунаар угтагдаа.

Забһарлалгын һүүлээр съездын заседаниин үргэлжэлхэдэ, Молдавиин ССР-эй «Молдова» гэжэ колхозой бригадир—тамхи ургуулагша, Социалис Ажалай Герой нүхэр **И. М. БУЛАТ** түрүүлэгшээр һуугаа.

Колхозой шэнэ Жэшээтэ Устав тухай элидхэл тушаа нүхэд: **И. И. АХМАДУЛЛИН** — Татарай АССР-эй Тукаягай нэрэмжэтэ колхозой комбайнер, профкомой түрүүлэгшэ, **В. В. МАЦКЕЕВИЧ** —СССР-эй Хүдөө ажахын министр, **А. Л. КОТОВ**—Белгородско областиин Ждановай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, **П. И. КАШИРИН**—Ульяновска областиин «Россия» колхозой түрүүлэгшэ үгэ хэлээ.

Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын Хүдөө ажахын министерствын Генеральна инспекциин департаментын генеральна директор **НАСЕР АЛЬ-ХОСЕЙН**, Гвинейн Республикын Хүдөө ажахын экономикын гүрэнэй секретариадай кабинедэй начальник **СЕК ТЬЕРНО УМАР**, Сириин Арабуудай Республикын Хүдөө ажахын ба аграрна реформын министр **МУХАММЕД САИД ТАЛЕВ**, Суданай Республикын Хүдөө ажахын министрэй орлогшо **АБДЕЛЬ-ЭЛЬ-ДИРДИРИ**, Ирагай Республикын Аграрна реформын министрэй орлогшо **АФИФ АЛЬ-РАУИ**, Франциин таряашадай ажахынуудые хамгаалха хүдэлөөнэй генеральна секретарь **Р. МИНО**, Финляндиин жэжэ таряашадай холбооной түрүүлэгшэ **А. САЛОРАНТ** съездые амаршалһан үгэнүүдые хэлэжэ, делегадууд болон айлшадай зүгһөө хани халуунаар угтагдаа.

* * *

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ нүхэр Н. В. Подгорный үдэшын заседаниие хүтэлбэрилөө. Колхозой Жэшээтэ шэнэ Устав тухай элидхэл зүбшэн хэлсэлгэ үргэлжэлбэ. Одесскэ областиин Татарбунарска Восстаниин нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр В. З. Тур үгэ хэлээ. Италиин Коммунис партиин хүтэлбэриин гэшүүн, ИКП-гэй ЦК-гай хүдөө ажахын таһагые даагша нүхэр Д. Кьяромонте съездые амаршалба. Һүүлээрнь Магаданска областиин Чукотско национальна округой Чукоткын нэгэдэхи ревкомой нэрэмжэтэ колхозой бригадир-орошон нүхэр Г. А. Аретагин үгэ хэлээ.

Энээгээр элидхэл зүбшэн хэлсэлгэ дүүрэбэ.

Колхозой Уставай проект тушаа съездын делегадуудай дурадхалнууд болон бусад асуудалнуудые хаража үзэхын тула съездын байгуулһан комиссиин зүгһөө Винницкэ областиин КПСС-эй XXII съездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой нүхэр В. М. Кавун үгэ хэлээ. Уставай проектдэ оруулха гэжэ комиссиин дурадхаһан заһабаринуудые съезд баталаад, һүүлээрнь «Колхозой Жэшээтэ Устав тухай», «Колхозуудай соведүүдые байгуулха тухай», «Колхозуудай гэшүүдэй социальна страховани тухай» тогтоолнуудые нэгэн дуугаар баталан абаба.

Делегацинуудай түлөөлэгшэдэй зүблөөнэй үмэнэһөө үгэ хэлэһэн Воронежско областиин «Семилукский» колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Г. А. Скляровой дурадхалаар 125 хүнһөө бүридэһэн Колхозуудай союзна соведые съезд нэгэн дуугаар һунгаба.

Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ эльгээгдэхэ Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездын бэшэгые съезд нэгэн һаналтайгаар, ехэ дэбжэлтэтэйгээр баталан абаа. Волгоградска областиин «Путь к коммунизму» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой нүхэр Ф. А. Сергиенко тус бэшэгэй текстые уншаа.

Заседаниин түрүүлэгшэ нүхэр Н. В. Подгорный тобшохоноор түгэсхэлэй үгэ хэлээд, Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд хаагдаа гэжэ соносхобо.

Съездын делегадууд, айлшад партийна гимн «Интернационал» һур жабхалантайгаар дуулаа.

КОЛХОЗНИГУУДАЙ БҮХЭСОЮЗНА ГУРБАДАХИ СЪЕЗД

ТАРЯАШАДТА КОММУНИЗМЫН ҺУРГУУЛ

Съездын ноябриин 26-най үдэшын заседани дээрэ Социалис Ажалай Геройн нэрэ зэргэдэ хоёр лахин хүртэгшэ, Харьковска областиин Орджоникидзын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ **Г. С. Могильченко** түрүүлэгшээр һуугаа.

Киргизэй ССР-эй «Победа» колхозой ахалагша хонишон **К. Сариевта** түрүүлжэ үгэ үгтөө. Хонишон эсэгын хүбүүнэйнь хонишон болохо ёһотой гэһэн заншал манай арадта бии юм гээд тэрэ хэлээ. Минии үбгэ эсэгэ ба эсэгэ урһаа хойшо хонишод байгаа. Зүгөөр тэдэнэр өөһэдынгөө бэшэ, харин баяшуулай хонин һүрэгые адуулдаг байгаа. Тиихэ үедэ хонишод гэр байшангһаа байтагай, эшэгышье гэргүй — отог баггааһануул соо ажаһуудаг, хододоо юумээр дуталдадаг байгаа.

Тиихэ үеын саг үни хада үнгэрөө. Манай гайхамшаг Совет орондо ажаһууһандаа би золтой хубитайб. Минии эсэгэ дайнда наһа бараа һэн. Манай эхэ табан үхибүүтэй үлөө һэн. Нүхэдүүд, һанаад үзэгты, революциин урда тээхи саг байгаа һаань, маанадһаа юун үлэхэ байгааб. Совет засагай, колхозно байгуулалтын эрхэ байдалда маанадай туд бүхэмнай ажабайдалайнгаа замые оложо, һанаандаа таарахаар ажал хүдэлмэри шэлэһэн байна. Би хонишон болооб. Өөрынгөө ажалаар омогорхоноб. Һүүлшын гурбан жэлэй турша соо зуун эхэ хонин бүриһөө дунда зэргээр 137 хурьга абанаб. Бүхы дээрээ эдэ жэлнүүдтэ би хоёр мянга гаран хурьга тэнжээгээб.

Чуйска нугын бүхы колхозууд шэнги манай колхоз олон һалбаритай, ажал хүдэлмэреэ ехээр оньһожоруулһан ажахы болоно. Тэрэнэй гол һалбаринуудайнь нэгэн хонин ажал юм. Фермэнүүдтээ 20 мянга гаран — 25 жэлэй урда тээ районой бүхы 47 колхоздо бии байһанай шэнээн хонитой. Урдань шэрүүн нооһотой хонидые үсхэбэрилдэг байгаа һаа, мүнөө Чуйска нугын бүхы ажахынууд Киргизэй нарин нооһото үүлтэрэй хонидтой болонхой.

Колхозой экономико жэлһээ жэлдэ бэхижэнэ, тэрээнһээ уламжалан, хүнүүдэй байдал һайжарна. Ямаршье айлда ороо һаатнай; бултадаа баян дэлгэрээр ажаһуудаг байха. Бүхы тосхонуудта электричество, гэр байранууд дотор газова плитанууд бии. Газова плитанууд колхознигуудай гэрнүүдһээ гадна, харин үндэр хадалиг газарнуудай хонишодой байрануудта бии. Мүнөө республикын бүхы шахуу нютагууд түбэй газарнуудтай һайн харгынуудаар холбогдонхой.

Колхозно байгуулалта манай ажабайдалые үндэһөөрнь хубилгаа гээд Сариев хэлээ. Бидэнние хүсэтэй, баян болгоһон бүхы юумын түлөө Ленинэй агууехэ партида үнэн зүрхэнһөө бидэнэр баясхалан хүргэнэбди. Бидэнэр, Киргизэй малшад, энэ анхаралда оролдосотой ажалаараа, хүдөө ажахын үйлэдбэриие хүгжөөн нэмээжэ харюусахабди.

Владимирска областиин «Большевик» колхозой түрүүлэгшэ Социалис Ажалай Герой **А. В. Горшков** трибунын дэргэдэ ерэнэ. Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд бултанданай сэдьхэл хүдэлгэмэ, баясхаланта ба гайхамшаг ушар маанадта болоно гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ. Хүдөө ажахын үйлэдбэриие хамтаараа эмхидхэхын тулада колхозуудта таряашадай олоороо орожо эхилһээр 40 жэлэй ойн гүйсэжэ байһан үедэ съезд зарлагдаа. Ленинскэ кооперативна түсэбые бэелүүлхэ талаар партиин ямар ехэ хүдэлмэри хэһэниинь нүхэр Л. И. Брежневэй үгэ соо, нүхэр Д. С. Полянскиин элидхэл соо угаа ехэ үнэмшэсэтэйгөөр харуулагданхай.

Түрүүшын колхозниггуд хүдөө тосхониие социалис ёһоор шэнэлхэхэ, колхознигуудай ажаһуудалые городой ажабайдалтай адлирхуу болгохо тухай һанажа шэбшэжэ ябадаг һэн. Мүнөө энэ хүсэл эрмэлзэлгэнь бодотоор бэелжэ байна. Манай колхозой түбэй бууса городой түхэлтэй тосхон болоно. Олонхи гэрнүүд аятай зохидоор түхеэрэгдэнхэй: водопроводтой, халуун уһатай, канализацитай, ууралай хүсөөр дулаасуулагдадаг, байгаалиин газ оруулагданхай. Таряашадай ажабайдалда телефон, радио, телевидени үргэнөөр хэрэглэгдэнэ.

Һүүлэй жэлнүүдтэ бодхогдоһон шэнэ барилгануудай тоодо телефонно автомат станци, хүрьһэнэй- агрономическа лабораторитой. агрономическа ба зоотехническэ культурын байшан, хоёр интернат-һургуули, хүүгэдэй комбинат, гостиница. столово, зургаан магазин оролсоно. Аргалалтын кабинедүүдтэй колхозно санаториие, колхознигуудта бүри аятай зохид гэрнүүдые баринабди.

Политическэ ехэ удха шанартай документые—колхозой шэнэ Жэшээтэ Уставые манай съезд батлан абаха ёһотой гээд А. В. Горшков саашань хэлээ. Шэнэ Устав зохёохо комиссиин хүдэлмэридэ би хабаадалсаһан байнаб. Энэ комиссиин гэшүүн байһан туладаа проект хадаа колхозно таряашадай бүхы һанал эрмэлзэлые, колхозно ажабайдалай али бүхы талые харуулна, коммунис байгуулалтын зорилгонуудта тааралдана гэжэ онсолон тэмдэглэхэ ёһотойб.

Шэнэ Жэшээтэ Уставай проект хадаа олон жэлэй туршын соо хамтаараа зохёолгын үрэ дүн болоно. Проектые бэлдэхын тулада партийна ба советскэ органуудай, эрдэмтэдэй, хүдөө ажахын мэргэжэлтэдэй, экономистнууд ба юристнуудай ехэ бүлэг оролдосотойгоор ажаллаһан байха юм. Хэдэн олон мянган дурадхалнууд, зүбшэл ба хүсэлнүүд Уставай проект зохёолгын үедэ анхаралда абтанхай.

Ленинскэ кооперативна түсэб, тосхонууд болон кишлагуудые социалис ёһоор шэнэдхэн байгуулха түсэб хадаа манай газарые, манай таряашадай бүхы ажабайдалые шэнэдхэлгэдэ хүргэжэ шадаха ба хүргэһэн гансахан лэ зам болоно гээд «Коммунизм» колхозой (Таджигай ССР) түрүүлэгшэ **М. Махмудов** хэлээ.

Таджикистанай урда талын хубидахи Вахшска нугада оршодог өөрынгөө колхоз тухай үгэ хэлэгшэ хөөрөө. Революциин урда тээ энэ нуга хүн зоной һуудаггүй, хоохон шахуу хизаар нютаг байһан юм. Имагтал Совет засагай тогтоһоноһоо хойшонхи жэлнүүдтэ газар уһалалга эмхидхэһэнэй ашаар эндэхи газар богонихон саг соо үрэжэл ехэтэй болоо. Вахшска нуга үнэтэ, нарин утаһата хлопок ургуулан абаха талаар оронoй гол бааза мүнөө болонхой. Эндэ жэл бүхэндэ хэдэн арбаад мянган эрхим шанартай каракуль арһан, торгоной хэдэн зуун тонно буурсаг, хэдэн миллион цитрусова ургамалай үрэнүүд, ехэ хэмжээнэй үрэ жэмэс, виноград, һү ба мяхан абтадаг. Вахшска нуга хлопок ургуулха түрүү агротехническэ онол арганууд, шэнэ сортын ургамалнуудай бии болгогдодог туршалтын поли мүнөө болонхой.

Вахшска уһалуурнии һубаг канавануудые таталга нэгэдэхи табан жэлэй газар уһалалгын эгээн томо барилгануудай нэгэн байгаа, хэжэм хожомоо республика дотор энэ хүдэлмэри бүри үргэн далайсатайгаар хэгдэдэг болоһон байха юм.

Мүнөө Таджикистанай полинууд дээгүүр хэдэн мянган уһалуурнии канаванууд гарадаг. Республика 500 мянга гаран гектар уһалагдадаг газартай мүнөө болонхой. Энэ хадаа угаа ехэ баялиг болоно.

Газарта хандалга тухай, тэрээндэ дурлалга тухай Леонид Ильич Брежневэй хэлэһэн үгэнүүд манай таряашадай сээжэ зүрхэндэ гүнзэгыгөөр хадуугдаа. Таряанай газарай гектар бүхэниие эзэн ёһоор хэрэглэхын, уһалагдадаг газар таряалангые ходо-доол нарижуулан һайжаруулжа байхын тулада бүхы юумые бидэнэр, хлопок ургуулагшад, хэхэбди гэжэ би съездэдэ хабаадагшадые найдуулнаб гээд делегат хэлээ.

Колхозуудай саашадаа дүүргэхэ зэргэтэй харюусалгатай зорилгонууд тухай хэлэхэдээ, М. Махмудов Колхозуудай бүхэсоюзна совет байгуулха тухай асуудал зүбөөр табигдаа гэжэ тоолоно. Иимэ орган колхозуудта хэрэгтэй гэжэ ажабайдал, дүршэл харуулжа үгөө. Полевой хүдэлмэри оньһожоруулхын тулада навесно багжа зэмсэгүүдые, илангаяа газар малтадаг машинануудые бүри олоор бүтээжэ гаргадаг болохо тухай. Гүрэнэй бэлэдхэлэй пунктнуудтахи хаталга-сэбэрлэлгын цехүүдэй хүсые нэмээхэдэ таарамжатай байһан тухай хэдэ хэдэн дурадхалнуудые үгэ хэлэгшэ оруулаа.

Газар таряалангай ажалшад тухай үдэр бүриин анхарал оролдолго гаргадагайнь түлөө Коммунис партида, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедтэ Армениин колхозно таряашадай зүгһөө гүнзэгы ехэ баясхалангые XVIII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой фермые даагша **А. Г. Бекназарян** хүргөө.

Хүдөө ажахын асуудалнуудаар партиин XXIII съездын, КПСС-эй ЦК-гай удаадахи Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, Армениин хүдөөгэй ажалшад хүдөө ажахын бүхы продуктнуудые элбэг дэлбэгээр абаха талаар һүүлэй жэлнүүдтэ шэнэ амжалтануудые түйлаа гээд нүхэр Бекназарян онсолон тэмдэглээ. Жэшээлхэдэ, энэ жэлдэ виноградай рекордно ургаса абтаа. Дунда зэргээр гектар бүриһөө 100 шахуу центнер виноград сутлуулагдаһан байна. Гүрэндэ оробо таряа, мяха, һү, виноград, овощ, бахчева ургамал худалдаха энэ жэлэй даалгабари үлүүлэн дүүргэгдэбэ.

Армениин ССР-эй хүдөөгэй ажалшадай түлөөлэгшэ үгэнүүд соогоо хэдэ хэдэн дурадхалнуудые оруулаа.

Хадалиг нютагуудай газар таряалангай хүшэр хүдэлмэриие оньһожоруулхаар машинануудые һалын саг соо ухаалан зохёохо ба шиидхэхэ угаа шухала гэжэ тэрэ тоолоно.

Хүдөө ажахыдахи научно-техническэ саашанхи дэбжэлтэдэ Колхозой шэнэ Жэшээтэ Уставай проект туһалха гэжэ манай ороной эрдэмтэд этигэнэ гээд В. И. Ленинэй нэрэмжэтэ Хүдөө ажахын наукануудай бүхэсоюзна академиин президент **П. П. Лобанов** съездын трибуна дээрэһээ хэлээ. Хүдөө ажахын үйлэдбэриин эзээл лэ үрэ ехэтэй технологи тодорхойлолгые түргэдхэхын, наука, техникын ба түрүү дүй дүршэлэй түйлалтануудые полинууд ба фермэнүүдтэ хэрэглэлгэеэ түргэдхэлгэдэнь хүдөөгэй ажалшадта туһалхын тулада эрдэмтэд бүхы һанал бодол ба мэргэжэл шадабаряа мүнөө зорюулна.

Манай ороной газарай баялигые аршалха ба арьбадхаха тухай, газарые хамгаалха, тэрэнэй үрэжэлые һайжаруулан дээшэлүүлхэ тухай манай бүхы арадай саг үргэлжын анхарал оролдолго хадаа колхоз, совхозуудые ажалтатайгаар хүгжөөхэ шухалын шухала эрхэ нүхэсэл болоно. Энэ хадаа манай үе сагта гүрэн түрын удха шанартай угаа ехэ асуудал мүн гээд ВАСХНИЛ-эй президент онсолон тэмдэглэһэн байна.

Ороной байгаалиин-экономическа гол нютагуудта ажахые эрхилхэ научна талаараа үнэлһэлэн баримталагдаһан гуримые һүүлэй жэлнүүдтэ Хүдөө ажахын министерство, ВАСХНИЛ-эй научно шэнжэлэлгын эмхи зургаанууд һүүлэй жэлнүүдтэ хараалан тодорхойлһон байна. Энэ гурим газарые гамтайгаар ашаглалгада ехэ үүргэ дүүргэхэ зэргэтэй гээд президент хэлээ.

Колхозно үйлэдбэриие хүгжөөлгэдэ зүбшэгдэжэ байһан Уставай проектын 16-дахи статья ехэ удха шанартай гээд П. П. Лобанов хэлээ. Үйлэдбэриие бүри ашагтай, тусхай мэргэжэлтэй болгожо, байгаалиин-экономическа эрхэ байдалда эгээн лэ тааруу һалбаринуудые бүлюу ехээр хүгжөөжэ, ажахыгаа шадамараар эрхилхые хангаха уялга колхозой правлени ба бүхы гэшүүд абана гээд статья соо хараалагданхай. Үйлэдбэриин промышленна онол аргануудта үнэһэлэн, түрүү технологи нэбтэрүүлхэ аргатай мал ажалдахи үйлэдбэриие тусхай мэргэжэлдэ оруулха, нэгэдүүлэн томодхохо илангаяа шухала байна.

Социалис хүдөө ажахын үйлэдбэрилгын хүсэнүүдые саашадань хүгжөөхэ хэрэгтэ, манай орондо коммунизм байгуулха хэрэгтэ эрдэмтэд саашадаашье бүхы хүсэ шадалаа, дүй дүршэл болон эрдэм мэдэсээ зорюулха гэжэ хүдөө ажахын талаар хүдэлдэг олон түмэн эрдэмтэдэй зүгһөө ВАСХНИЛ-ай президент манай партиин ленинскэ Центральна Комитедые, Советскэ правительствые, съездын делегадуудые найдуулаа.

Съезднүүдэй ордоной зал соо горниуудай абяан зэдэлээ. «Бултадаа шагнагты!» гэһэн уряануудай дуулдаһанай һүүлээр, пионерүүдэй дуунай соггой хүхюун аялган зэдэлээ. Съездын эгээн лэ эдир залуу айлшадай—пионерүүдэй урдаһаа энэ үедэ үүдэн үргэнөөр сэлигдэн нээгдээ. Үхибүүдэй энеэбхилгэнүүдһээ, сагаан самсанууд болон улаан галстугуудһаа зал соо бүри гэрэлтэй, бүри баясхалантай болоо.

Газар таряалангай ажалшадай съездэдэ пионернүүдэй амаршалга хүргэһэн эдир ленинецүүдые зургаа мянган делегадууд ба айлшад хүл дээрээ бодожо угтахадаа, халуунаар альга ташаа.

Делегадуудые магтаһан бадаг шүлэгые үхибүүд уншажа, баяр баясхалан түрүүлээ.

Иигэжэ пионернүүд баатарлиг ажалайнь түлөө бүхы колхознигуудые ехээр хүндэлжэ, тэдэндэ халуун баясхалан хүргэжэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлээ.

Хэдэн үеын совет хүнүүдтэ танил пионернүүдэй дуунай аялган зал соо дахяад зэдэлээ.

Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездэдэ уригдаһан Кубын делегацииe толгойлогшо, Кубын Республикын жэжэ таряашадай национальна ассоциациин түрүүлэгшэ **Хосе Рамирес Крус** үгэ хэлээ. Хүдэлмэришэд, таряашадһаа Кубын бүхы арадһаа үнэн зүрхэнэй халуун амаршалгые съездын делегадуудта тэрэ хүргөө, В. И. Ленинэй Эхэ ороной бүхы колхознигуудта, хүдэлмэришэд болон бүхы арадта энэ амаршалга дамжуулхыень хүсөө.

Энэ түүхэтэ хуралдаанай резолюцинууд болон шиидхэбэринүүд ехэ туһатай байха. Танай олоһон дүй дүршэлые халан абахын тулада съездэдэ хабаадалсалгаяа бидэнэр хэрэглэхэбди. Энэ съездын шиидхэбэринүүдһээ уламжалан, гараха үрэ дүнгүүдээр Кубын таряашад, хүдэлмэришэд ба бүхы арад һониохоно, юуб гэхэдэ эдэ үрэ дүнгүүд Кубын арадай амжалтанууд бололсохо байна бшуу.

Восстаниин илаһанһаа хойшо үнгэрһэн 11 шахуу жэлэй турша соо манай арад аграрна революциие бэелүүлнэ. Мүнөө газарай 70 процентнь гүрэнэй мэдэлдэ оронхой, үлэдэгшэ талмайнь таряашадай өөһэдэйнь мэдэлэй участогууд болоно. Эдэ бүхы газар дээрэ хүдөө ажахын үргэн ехэ түсэбүүд бэелүүлэгдэдэг. Хүдөө ажахын продукцинуудые үйлэдбэрилхын, өөһэдынгөө социальна асуудалнуудые шиидхэхын тулада таряашад гүрэнэй зүгһөө үдэр ерэхэ тудам бүри ехэ туһаламжа абадаг болоно байхгүй.

1970 ондо 10 миллион тонно саахар абахын түлөө саахарай тростнигай плантацинууд дээрэ Кубын арад мүнөө шангаар тэмсэжэ байна гээд съездын айлшан саашадань үргэлжэлүүлэн хэлээ. Энэ зорилго манай арадай нэрэ хүндын хэрэг болоно. Гадна мал ажал, үрэ жэмэс, цитрусова ургамал барайгар, тамхи, кофе абалгые хүгжөөхэ ехэ түсэбүүдые дүүргэхын тулада бидэнэр ажаллана-бди.

Кубада совет мэргэжэлтэдэй үзүүлһэн ба үзүүлһээршье байһан туһаламжын түлөө Советскэ Союзай партида, правительстводо ба арадта таряашадай, хүдэлмэришэдэй болон бүхы арадай баясхалангые бидэнэр дамжуулнабди.

Кубын ба Советскэ Союзай хоорондохи хани барисаан үдэр үнгэрөөхэ тудам бэхижэнэ. Манай арадуудай хоорондохи харилсаан үдэрһөө үдэртэ үргэдхэгдэжэл байдаг. Манай арадуудай хоорондохи хани барисаанай булгэмүүд оронуудтамнай эмхидхэгдэнхэй, тэдэнэй ажал ябуулгада манай оронуудай эгээн лэ хүндэтэй олониитын ажал ябуулагшад хабаадалсадаг. Энэ хадаа дүй дүршэл болон эрдэм мэдэсээ бүри үргэнөөр халан абалсаха, тэрэшэлэн хамтын дайсан — империализмда эсэргүү нэгэдэлые бэхижүүлхэ, социализм ба коммунизм байгуулха арга олгоно.

Владимир Ильич Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе угтаха талаар хэмжээ ябуулгануудай угаа ехэ түсэбые революционно правительство, парти, нийтын организацинууд, манай бүхы арад хараалланхай. Ленинние, бүмбэрсэг дэлхэйн горитой хуби дээрэ мүлжэгшэдые мүлжүүлэгшэдэйнь илаха арга олгоһон бүхы хүнүүдые бидэнэр хододоол эрхимээр ёһолон хүндэлдэг байхабди.

Хосе Рамирес Крус үгынгөө түгэсхэлдэ революционно уряануудые табяа.

Кубын Республикын жэжэ таряашадай национальна ассоциациһаа бэлэгые тэрэ Колхознигуудай бүхэсоюзна съездын түлөөлэгшэдтэ барюулаа. Зал соо удаан альга ташалган болоо.

Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд ноябриин 27-до хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлхэ.

* * *

Колхознигуудай бүхэсоюзна съездын үглөөнэй заседани ноябриин 27-до үглөөнэй 10 часта Кремлиин Съезднүүдэй ордон соо эхилээ.

Нүхэд **Л. И. Брежнев, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, К. Т. Мазуров, А. Я. Пельше, Н. В. Подгорный, Д. С. Полянский, М. А. Суслов, Д. А. Кунаев, П. М. Машеров, В. П. Мжаванадзе, Д. Ф. Устинов, В. В. Щербицкий, Ф. Д. Кулаков** болон съездын президиумэй бусад гэшүүдые сугларагшад нэрьемэ альга ташалгаар угтаа.

Амурска областиин «Приамурье» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой **М. М. Ступников** түрүүлэгшээр һууба. Колхозой шэнэ Жэшээтэ Устав тухай элидхэл тушаа үгэ хэлэлгэ үргэлжэлүүлэгдээ.

Туркмениин ССР-эй Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ, СССР-эй Верховно Совэдэй депутат **М. Оразмурадов** түрүүлжэ үгэ абаа. Хүдөө ажахые шэнэдхэн байгуулха, хүдөө тосхонуудта социализмые батадхаха талаар Коммунис партиин, хүдэлмэришэн ангиин ба таряашадай хэһэн угаа ехэ хүдэлмэри съезд дээрэ нүхэр Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгэ соо гүнзэгыгөөр, али бүхы талаһаа шэнжэлэгдэжэ гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ. Хүдөө тосхондо болоһон хубилалтануудые партиин Центральна Комитедэй генеральна секретариин хэлэһэн үгэ соо эли тодоор, үнэмшэсэтэйгөөр харуулагдаһан, колхозно байгуулалтын дүй дүршэл согсологдоһон. КПСС-эй Программын, хүдөө ажахын үйлэдбэриие саашадань хүгжөөхэ талаар XXIII съездын ба партиин Центральна Комитедэй Пленумүүдэй гаргаһан шиидхэбэринүүдэй ёһоор нэгэ эрилтэнүүд тавигдаһан байна гээд үгэ хэлэгшэ тэмдэглээ.

Ленинскэ кооперативна түсэбые бэелүүлэн бүхы оронойхи шэнги Туркмениин ССР-эй колхозууд ехэ, алдарта замаар ябажа гараа гээд М. Оразмурадов мэдүүлээ. Тэдэ таряашадай ажахынуудай юрын нэгэдэлнүүд байһанаа социалис хүдөө ажахын томо предприятинууд болоо. Иимэ дэбжэлтэ бэлэхэн бэшэ байһан юм. Ангиин шанга тэмсэлэй боложо байһан оршон байдалда колхозууд хүгжөө. Республика дотор колхозно байгуулалтын түйлалтанууд ба илалтанууд хүдэлмэришэн ангиин, хамагай түрүүндэ ород хүдэлмэришэн ангиин зүгһөө саг үргэлжын туһаламжын үзүүлэгдэдэг байһанай ашаар хангагдаа. Арадуудай хани барисаан угаа ехэ хүсэтэй. Тэрээндэ түшэглэн, туркмен таряашад богонихон саг соо хэтэ үеынгөө гэгдэлые зайсуулжа, золтой хубитай ажабайдалтай болоо.

Совет засагай тогтоһоноһоо хойшонхи жэлнүүдтэ Туркменистан хлопок ехээр ургуулдаг газар болоо. Үнгэрэгшэ жэлдэ республика дотор 712 мянган тонно түүхэй-хлопок бэлэдхэгдээ. Энэ хадаа революциин урда тээхи сагайхида орходоо 10 дахин ехэ. Туркмениин колхозууд каракуль арһа, торгоной буурсаг, овощ, бахчева ургамал болон бусад продуктнуудые оробоо үгэдэг. Мүнөө эдэ зүйлнүүд урдынхида орходоо нилээд ехээр гаргагдадаг болоо. **В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй** ойе эрхимээр угтахын түлөө социалис мүрысөөнэй үедэ республика шэнэ гайхамшагта үрэ дүнгүүдые түйлаа гээд М. Оразмурадов саашань хэлээ. Энэ жэлэй сагай уларилай таарамжагүй муу байгаашье һаань, Туркменистанай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд хлопок һайнаар ургуулаа, гүрэндэ хлопок худалдаха түсэбөө дүүргэв.

Өөрынгөө колхозой ажал хэрэгүүд ба ажабайдал тухай үгэ хэлэгшэ саашань хөөрэһэн байна.

Туркменистанай делегадуудай даалгабараар М. Оразмурадов Колхозой шэнэ Жэшээтэ Уставые баталхые дурадхаа.

Башкирай АССР-эй «Правда» колхозой агроном **А. Б. Икрамовта** үгэ үгтөө. Совет засагай тогтоһоноһоо хойшонхи жэлнүүдтэ Коммунис партиин ленинскэ национальна политикые бэелүүлһэнэй ашаар манай республика дотор угаа ехэ хубилалтанууд болоо гээд тэрэ хэлээ. Мүнөө Башкир хүгжэнги экономикотой, болбосорол ехэтэй, хүсэн түгэлдэр индустриин хүгжэхэ тудам хүдөө ажахы ехээр дэбжэнэ. Башкирнуудай урдань ямар үгытэй ядуугаар һуудаг тухай хөөрэхэ үгэнүүдышье олохонь бэрхэтэй байна. Хоёр-гурбан жэл болоод лэ, олон түмэн хүн үлэсэжэ ядардаг, хосордог байгаа. Колхозно байгуулалта хүдөө тосхонуудта шэнэ зол хубитай ажабайдалые асараа.

Партиин XXIII съездын, КПСС-эй ЦК-гай Пленумүүдэй түүхэтэ шиидхэбэринүүд колхозуудые саашадань хүгжөөлгэдэ шухала үүргэ дүүргэв.

Гүрэнэй зүгһөө үзүүлэгдэдэг ехэ туһаламжые хэрэглэн, Башкирай хүдөө ажахын хүдэлмэрилэгшэд хүдөө ажахын продуктнуудые бүри элбэгээр абадаг, ехээр худалдадаг болоо, экономикоёо дэбжээтээ, үйлэдбэриин ашаг үрые дээшэлүүлээ.

Урагсые дээшэлүүлэгдэ полиие үтэгжүүлхэ гэшэ ехэ удха шанартай. Һүүлэй жэлнүүдтэ бидэнэр минеральна үтэгжүүлгэ улам бүри ехээр абадаг болообди. Химическэ промышленность тэдэниие бүри ехээр үгэдэг болохо, тиигэжэ оробо таряа, хүдөө ажахын бусад продуктнуудые улам бүри ехээр абалгада туһалха гэжэ найданабди.

Газар таряалангай продуктнуудые элбэгээр абадаг байхадаа, мал ажал хүгжөөдэг, гүрэндэ һү ба мяха бүри ехээр худалдадаг болохобди.

Колхозой шэнэ Жэшээтэ Уставай проектые, Колхозуудай совет байгуулха тухай дурадхалые Башкирай делегаци ехээр дэмжэн һайшаана гээд А. Б. Икрамов үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ.

Колхозно байгуулалтада хабаадалсалгые комсомол нангин хэрэгнай гэжэ хододоо тоолодог байһан юм гээд ВЛКСМ-эй ЦК-гай нэгэдэхи секретарь **Е. М. Тяжельников** хэлээ. Ленинскэ кооперативна түсэбые бэелүүлгын, хүдэлмэришэн ангиин ба колхозно таряашадай холбооe бэхижүүлгын талаар Коммунис партиин туһалагша байдагаараа, хүдөө ажахые али бүхы талаар саашадань хүгжөөхэ талаар партиин XXIII съездын, ЦК-гай Пленумүүдэй шиидхэбэринүүдые дүүргэлгэдэ туһа нэмэри оруулалсадаг байһаараа омогорхоно.

Партиин шиидхэбэринүүдые бэелүүлэн, комсомол өөрынгөө организацинуудай, залуу хүдэлмэришэд болон колхознигуудай хүсэлэл оролдолгые хүдөө ажахын үйлэдбэриин шухала, саашанхи хараа зам ехэтэй һалбаринуудые хүгжөөлгэдэ зорюулдаг. Газар уһалалгын үргэн программа бэелүүлхэ талаар комсомолой хэһэн хүдэлмэриие КПСС-эй ЦК-гай октябриин Пленум һайшаагаа. Уһанай ажахын 11 шухала барилгануудые бодхолго комсомольско бүхэсоюзна ударна барилганууд гэжэ соносхогдонхой. Комсомолшууд үндэр ургасын түлөө, газар таряалан бүри болбосоноор эрхилхын түлөө тэмсэл үүлхэдэг. Хүдэлмэришэн залуушуул хүдөө ажахын захилнуудые болзорһоонь урид, шанар һайнтайгаар дүүргэхые эрмэлзэдэг байна.

Хүдөө ажахын мэргэжэл шудалхын түлөө залуушуулай олониитын хүдэлөө дэлгэрүүлхые парти маанадые уряалдаг гээд үгэ хэлэгшэ үргэлжэлүүлээ. Энэ угаа ехэ гүрэн түрын удха шанартай зорилгые шиидхэхын түлөө ленинскэ комсомол ехэ дэбжэлтэтэйгээр тэмсэнэ.

Мүнөөнэй хүдөө тосхонуудай, залуу үетэнэй шэнжэ шанарай хубилһан тухай нүхэр Тяжельников саашань хэлээ. Мүнөө залуу хоёр колхозник бүхэнэй нэгэниинь дээдэ гү, али дунда эрдэмтэй болонхой. Имагтал һүүлшын табан жэлэй турша соо хүдөөгэй юһэн миллион залуушуул дунда һургуули дүүргэв.

Хүдөөгэй залуушуулай мэргэжэлээ саашадань дээшэлүүлхэ, оюун бодолойнгоо талаар ургаха хэрэгтэ Колхозой Жэшээтэ Устав ехэ удха шанартай байха гээд тэрэ онсолон тэмдэглээ.

Хүдөө ажахын бүхы үйлэдбэриие, хүдөөгэй бүхы ажабайдалые үндэһөөрнь шэнэдхэн байгуулха түүхэтэ үүргые үе саг залуу шэнэ үетэндэ даалгаа гээд Л. И. Брежнев ВЛКСМ-эй XV съезд дээрэ хэлээ һэн. Ленинскэ комсомол энэ этигэл найдабариие харюулха гэжэ КПСС-эй Центральна Комитедые, нүхэд делегадууд, таанадые, бидэнэр найдуулнабди.

Эстониин ССР-эй «Сыпрус» колхозой механизатор, Социалис Ажалай Герой **Э. П. Отсман** эстон таряашадай зүгһөө эгээн халуун, үнэн зүрхэнэй, аха дүүгэй амаршалгые съездын делегадуудта дамжуулаа.

Манай делегаци Колхознигуудай бүхэсоюзна съездэдэ түрүүшынхеэ хабаадажа байна гээд энэ эхэнэр хэлээ. Манай колхозууд тогтоһоор оройдоол хорин жэл боложо байна. Теэд энэ хорин жэл ямар байгаа гэшэб! Эстон таряашадай тосхонуудта шэнэ байдал угаа түргэнөөр тогтоо, мүнөө хэншье хуушанайхяараа ажаһуухые хүсэнэгүй. Республикын колхозно байгуулалтын бүхы түүхые тэрэ өөрынгөө колхозой жэшээ дээрэ харуулһан байна.

Саашань Э. П. Отсман хэдэ хэдэн ажаглалтануудые хээ.

Тусхайлбал бүхы колхознигуудай социальна хангалга тухай, барилга тухай асуудалнуудта тэрэ тогтожо хэлэһэн байна.

Алтайн хизаарай «Россия» колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой **И. Я. Шумаков** трибунын дэргэдэ ерэбэ.

Манай съезд ленинскэ ойн урда тээхэнэ боложо байһан гайхамшаг хуралдаан болоно гээд тэрэ хэлээ. Ленинскэ кооперативна түсэбые бэелүүлгын дүнгүүдые бидэнэр гаргажа байнабди. Колхозно байгуулалтын замаар таряашад дабшажа эхилһээр 40 жэл боложо байна. Энэ зам жэгдэ тэгшэ байгаагүй, хэншье энэ замые бидэндэ заһажа үгөөгүй. Ажалша хүнүүдэй хамтын гарнуудай хүсөөр колхозууд байгуулагдаа. Эмхидхэхы хүсэн болгошо коммунистнууд тосхон бүхэндэ гол хубинуудынь боложо, хуушан заншалнуудаа дабан зайсуулгадань таряашадта туһалаа, хүдөө тосхонуудые социалис үргэн замда гаргаа.

Зуун мянган трактор тухай В. И. Ленин түрүүшээр шэбшэн һанадаг байһан юм. Мүнөө гансахан лэ Алтайн тракторна завод 460 мянга гаран бусад машинануудые бүтээжэ гаргаад байна. Ехэ оюун бодолоороо, алтан гараараа байгуулһан энэ хүсэтэ техникын түлөө хүдэлмэришэн ангида бидэнэр ехэ баясхалан хүргэнэбди.

Өөрынгөө колхозой амжалтанууд тухай И. Я. Шумаков саашань хөөрөө.

Уран зохёолшо **М. А. Шолохов** трибунын дэргэдэ ерэнэ. Нүхэд эрэгтэй ба эмэгтэй колхознигууд, колхознигуудта, мүн маанадта бултандамнай, бүхы оронойнмнай хэрэгтэ угаа ехэ удха шанартай съезд дээрэ таанадые амаршалхадамни намда ехэ аятай, баясхалантай байна гээд тэрэ хэлээ.

Дүшэн жэлэй турша соо колхозно тосхоной гадаа талын түхэл янзада, гол юумэн гэхэдэ, колхознигой өөрэйнь һанал бодол... һан тухай тэрэ дэлгэрэнгүй... лөө.

Манай агууехэ о... Эхэ ороние алдаршу... жалтануудые түйла... та бүхы сээжэ зүрх... емни намда зүбшөөг... рэл ороние алдаршу... жалтануудые түйлэх... хүсэхыемни зүбшөөг... роо бидэнэр, үнэн сэ... сагадынь, мүн манай... ажалша хүнүүд, мана... бүхы түрүү үзэл... омогорхохо ёһоороо... М. А. Шолохов үгын... хэлээ.

Монгол Арадай Рес... дөө ажахын нэгэдэлнү... ведэй түрүүлэгшэ Л... Польшын Арадай Рес... лөө ажахын минис... Ягельский, Чехослова... Республикын Хүдөө аж... хоолой талаар федера... түрүүлэгшэ Колома... вини Социалис Федер... ликын арадай ажахы... на секретариин орло... вич өөһэдынгөө... зүгһөө Колхознигууда... гурбадахи съездые... айлшадые халуунаар...

* * *

Забһарлалгын һүү... вини ССР-эй «Молдо... хозой бригадир-тамх... Социалис Ажалай Геро... гэгшын түрүүлэлтэ д... заседани үргэлжэлөө.

Татарай АССР-эй Т... жэтэ колхозой профс... дэй түрүүлэгшэ, комб... лис Ажалай Герой, С... ховно Совэдэй депута... дуллинда үгэ үгтэнэ.

Тулюур түйган тата... хонуудые һайнаар м... мүнөөшье бэе мэндэ... гэжэ үгэ хэлэгшэ т... дөөгэй олонхи хүн зо... тэй ядуу, мунхаг... һуудаг һэн. Таряа... байһан өөдэгүй бишы... рэнэй гэр бүлые тэж... гүй байһан юм. Агу... ленинскэ кооперати... бодото хэрэг дээрэнь... даа таряашадай ба... һөөрнь хубилгаһан,... лалта болон дороом... һэн байха юм.

Колхозно байгуула... хүсэтэй, бата бэхи... тадхан харуулаа. К... 1965 оной мартын П... лээр үнгэрһэн жэл... колхознигуудта, онсо... тай. Партиин хүсэлэ... таряашадай ажалай... тосхон горитой ехэ ү... түйлаа. Энэ хадаа т... жэшээ дээрэһээ хара... хэдэн жэлэй турша... 20 гаран центнер ор... ургаса абанабди. Мал... дукци үйлэдбэри... ехээр ургаа. Колхоз... но-ажаһуудалай гор... хэгдэнэ. Имагтал һүү... дэй турша соо соё... шан, библиотекэ, сто... ца, магазинуудые,... байшан, ажаһуулалай... хангадаг комбинат б... бди.

Саашань өөрынгөө... ной профсоюзна орга... дэлмэри тухай И. И.... хэлээ. Энэ организаци... тороо эгээл томо ю...

СССР-эй хүдөө аж... **В. В. Мацкевичтэ** үг... най партиин ЦК-гай... оной) Пленум хүдөө... хөөллоһон байдалые... шэнжэлһэнэй ашаар х... үйлэдбэриие хэлбэри... жээхэ тушаа эрдэм н... лэһэн тодорхой хараа... гоо һэн. Мартын Пле... һон хэмжээ ябуулган... XXIII съезд һайшаа... хэмжээ ябуулгануу... КПСС-эй ЦК-гай уда... мүүдэй шиидхэбэрин... саашадаа хүгжөөгд... шиидхэбэринүүд... ажахые хүгжөөхэ ш... үйлэдбэриие ашаг е... хилхэ шатада эхи т...

Ажахыгаа ашаг е... хилэлгын удхые В. И... мэргэнээр тодорхой... үгэ хэлэгшэ саашань... нэ. Үтэгжүүлгэнүүд... дадаг гаргашануул т... римтанууд, мүн зэр з... шинанудай үнэ сэн... таряалангые ашаг... хилхэ хэмжээнэй... статистическа шэнжэ... дог гэжэ тэрэ хэлээ... үеын эрхэ байдалд... гаалые улам саашан... партиин Центральна... лэдбэриие ашаг ехэт... шухалын шухала... та—газарые үрэжэл... гохо баримта тодор... лиин элдэб эсын гэс... нүүдые дабахын, газ... гые бата бэхи үнд... табихын тула хүдөө... риин газарые үрэжэ... гохо үргэн ехэ хара... эй ЦК-гай майн Пле... байна. Мүнөө хаа ха... дэлмэри дэлгэрүүл... зууд өөһэдынгөө мүн... туурилтай ургаса ла... тогуудые байгуулна... турша соо орон, до...

(Түгэсхэлынь 3-д...)

Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездын делегадууд. Зүүн гарһаа эхилжэ: М. Х. Хусанов—Татарска АССР-эй Актанышска районой «XII лет Октября» колхозой тракторист, П. Б. Жалсанова—Буряадай АССР-эй Сэлэнгын аймагай Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой һаалишан, Г. И. Минеев—Куйбышевска областиин Шигонско районой «Новый путь» колхозой малшан, М. Е. Волошина—Шэтын областиин Улетовскэ районой «Нэгэдэл» колхозой һаалишан, Г. А. Степанова—Тюменскэ областиин Вагайска районой Семаковой нэрэмжэтэ колхозой шубуушан.

В. МУСИКОВАЙ фото.
«Советская Россия» газетэһээ буулгагдаба.

…РЯАШАДТА КОММУНИЗМЫН ҺУРГУУЛИ

Эхининь 2-дохи …

…үлүүтэй гектар газар, …00 мянга үлүүтэй гек… газар ашаглагда… …идэһээ абтадаг урга… …лаг ургасаһаа 1,5—2 байна.

…аланда мүнгэ зөөри … болоһонтой, уһалуу… хатаалгын түхеэрэл… …уулһантай. уһаар …ршуулһантай, үтэг… …ехээр хэрэглэдэг бо… …арамдуулан, үйлэдбэ… болохо газарай үнэ …ажахыда хэмжээлэшэ… болоно. Ушар иимэһээ … газартаа гамтайгаар, …ёһоор хандаха гэһэн … гээд үтэ хэлэгшэ он…

…К-гай октябриин Пле… …ахые ашаг ехэтэйгээр …бодэхи баримтые—хү… …ургамалнуудай ехэ урэ … сортнууд ба гиб… … малай шэнэ үүлтэр… болгохо, тэдэнии үй… …рүүлхэ талаар эр… … үүргые тодорхойлһон …

… продукци үргэн …рилдэг тусхай мэргэ… предприятинуудые …шэ үйлэдбэриие ашаг …хилэлгые үргэн хэм… …белүүлхэ, эгээл шэб… …ги нэбтэрүүлхэ арга … эрдэм наука, мүн дүй …лана. Энэ хадаа ажа… … бүри ехэ болгохо … Тусхай мэргэжэлдэ … мүнөө хүдөө ажахы… …нөөр нэбтэрүүлэгдэнэ. …ндбэриин элдэб янзын …рмэнүүдые байгуулна. … нэгэндэнь ашаг шэ… …ай мал олоор байлгаг… …лүүлдэһь—үхэр мал …улдаг гү, али залуу … байха юм. Үхэр … таргалуулха, үндэгэ … продукци буйлуул… …хэ колхозууд хоорон… мэргэжэлтэй предприя… болоно. Промышленна … дээрэ үйлэдбэриие …элтэй болгохо, хам… …дохо талаар орон до… … ехэ дүй дүршэл бии …лдээ 10—20 мянган … бодо мал шахан тар… …0—50 мянган толгой … шахан таргалуулха … ба колхозууд хөөрон… ажахынууд, тепличнэ … ба промышленна саа… … областьнуудта бай…

… СССР-эй хүдөө ажа… … продукциие буйлуул… … асуудалнууд дээрэ …на.

…үйлэдбэриин эрилтэнүү… … һайнаар хангаха, хү… … органуудай ажал …рижуулан һайжаруул… …шэлэлгын эмхи зур… хүдэлмэриие эдэбхи… …аруулха тушаа съезд …гдаһан үнэтэй сэнтэй …ые СССР-эй хүдөө …стерство, В. И. Лени… … хүдөө ажахын эр… …юзна академи эгээл … шэнжэлхэ байна …цкевич үгынгөө түгэс… … делегадуудта мэдээ…

… областиин Ждановай колхозой түрүүлэгшэ …ендэр дээрэ гарана. … ажахынуудай дүй …алтайгаар шэнжэлээд, …мэргэжэлтэдтэй, кол… … али бүхы талаһаань … промышленна үн…

лэһэ һуури дээрэ хүдөө ажахын үйлэдбэриие улам ехээр тусхай мэргэжэлтэй болгохо, хамжуулан тодхохо гээшэ манай эрхэ байдалда тэрэниие эмхидхэлгын эгээн һайн онол арга болоно гэһэн бата тобшолол хээбди гээд тэрэ хэлэнэ

Энээн тушаа хэгдэһэн хүдэлмэри тухай 'манай Белгородско районой дүй дүршэл гэршэлжэ үгэнэ. Жэшээлхэдэ, колхозоймнай гол һалбари гахай үсхэбэрилгэ болоно. Зүгөөр энэ ушар ажахыдамнай мал ажалай бусад бүхы һалбаринууд үгы хэгдэнхэй гэһэн удхатай бэшэ. Эндэ горитой хэмжээнэй һүн үйлэдбэрилэгдэдэг. Шубуунай мяха. үндэгэнэй талаар хэрэглэмжэнүүд өөһэдымнай шубуунай фермын ашаар хангагдадаг юм. Тиигээд 'худалдагдаха гахайн мяха үйлэдбэрилхэ гээшэ гол зорилгомнай болоно. Мүнөө жэлдэ 22 мянга гарап центнер гахайн мяхан үйлэдбэрилэгдэжэ, гүрэндэ худалдагдаха байна. Тусхай мэргэжэлдэ орохын урда тээ районой бүхы колхозуудай үгэжэ байһанда орходоо энэмнай 2,7 дахин ехэ болоо.

Эрдэмтэд, конструкторнууд, промышленностиин хүдэлмэрилэгшэд хүдөө ажахын шэб шэнэ техникэ зохёохо ба бүтээхэ талаар хүдэлмэрээ бүри эршэтэйгээр ябуулһай. машинанууд болон түхеэрэлгэнүүдые үргэлжэ дээрэнь технологическа лининүүдтэйгээр үгэлэг болоһой гэһэн һанамжаяа үгэ хэлэгшэ мэдүүлбэ. Микробиологическа ба холимол тэжээлэй промышленностиие хурдан түргэнөөр хүгжөөхэ шухала гэжэ тэрэ мүн лэ хэлээ.

Агууехэ Ленинэй түрэһэн нютагай—Ульяновск областиин хүдөө ажахын ажалшадай үмэнэһөө съездын делегадуудые Ульяновск областиин «Россия» колхозой түрүүлэгшэ **П. И. Каширин** амаршалаа.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ой бидэндэ, ульяновецуудта илангаяа хүндэтэй юм гээд үгэ хэлэгшэ мэдүүлээ. Манай газар дээрэ Владимир Ильич түрөө, урган хүмүүжээ, һураа. Ушар иимэһээ бидэнэр алдарта ойн баярые эрхимээр угтахын тула али бүхы хүсэ шадалаа гарган ажаллажа байнабди. Область дотор дунда зэргээр гектарай 19 центнер ороохо тарян хуряагдаа, харин түрүү ажахынууд болон бригаданудта 30—46 центнер шахуу ороохо тарян абтаа. Малшадшье габшагайгаар ажаллажа байна.

Ойн баярай социалис уялгануудаа дүүргэхын тула Ульяновск областиин хүдөө ажахын ажалшад хүсэ шадалаа гамнахагүй, В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойе эрхимээр угтаха байха гэжэ П. И. Каширин үгынгөө түгэсхэлдэ найдуулһан байна

Съездэ хабаадагшадые Арабуудай Нэгэдэмэл Республикын хүдөө ажахын министерствын инспекциин департаментын генеральна директор **Насер-Аль-Хосейн,** Гвинейн Республикын хүдөө ажахын экономикын гүрэнэй секретариадай кабинедэй директор **Сек Тьерно Умар,** Сириин Араб Республикын хүдөө ажахын ба аграрна реформын министр **Мухаммед Саид Талеб,** Суданай Демократическа Республикын тарияшадай союзай делегациин хүтэлбэрилэгшэ **Абдель-Эль-Дирдири,** Иракай Республикын аграрна реформын министрэй орлогшо **Афиф Аль-Рауи,** Франциин тарияшадай ажахынуудые хамгаалха хүдэлөөнэй генеральна секретарь **Раймон Мино,** Финляндиин жэжэ тарияшадай союзай түрүүлэгшэ **Арви Салоранта** гэгшэд амаршалһан байна.

* * *

Энээгээр съездын үглөөнэй заседани дүүрээ.

* * *

Съездын үдэшын заседани ноябриин 27-до үдэрэй 4 часта эхилээ.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшэ Н. В. Подгорный түрүүлэгшээр һуугаа.

Колхозой шэнэ Жэшээтэ Устав тухай элидхэл тушаа Одесскэ областиин Татарбунарска Восстаниин нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ Социалис Ажалай Герой **В. З. Тур** үгэ хэлээ.

Манай колхозууд ленинскэ сэсэн мэргэн кооперативна түсэбэй бэелэл болоно гээд тэрэ хэлээ. Мүлжэлгын эшэ үнэһэн болодог газар. ажалша тарияшадай элдүүрилхэ тухай бүхы наһаараа шэбшэжэ ябадаг газар хамтаараа сүлөөтэйгөөр, ушар ёһо гүнзэгыгөөр мэдэн ажалладаг газар болоо.

Нэгэн ниитэ хани барисаата колхозно бүлэ дотор украинынхид, ородууд, молдаванууд, волгарнууд, бусад үндэһэ яһатанай түлөөлэгшэд аха дүү ёһоор ажаллана. Тэдэнэр өөрынгөө колхоздо дуратай, тэрээгээрээ омогорходог. Манай ажахы 18,5 мянган гектар талмайтай газар элдүүрилдэг. Полинууд болон фермэнүүдтэ 180 трактор, 70 комбайн, 120 автомобиль болон бусад олон ондоо техникэ хүдэлдэг. Мүнөө фермэнүүдтэхи ажал хүдэлмэри үргэлжэ дээрээ оньһожоруулагдажа дүүргэгдэхээ байна. Манай колхознигуудай хахад шахууны механизаторнууд юм. Үлэгшэдэйнь ажал техникэ хэрэглэлгэтэй сэхэ холбоотой. Ажахы хүсэдөөр электрижүүлэгдээ. Элэ бүгэдэ тарияшадай мэргэжэлэй удхыень хубилгаһан байна бшуу. Маанадта гайхамшаг машинанууды, навеснэ ба навеснэ шахуу багажа зэмсэгүүдээр хангагдаһан бусад олон машинануудые хүдэлмэришэн анги үгөө.

Тосхоной соёл культура хаа хаанагүйхи шэнги ехээр хүгжэнхэй. Имагтал һүүлшын дүрбэн жэлэй турша соо культурно-ажаһуудалай эмхи зургаануудые барилгада колхоз миллион хахад шахуу түхэриг гаргашалаа.

Гэбэшье туйлаһан амжалтануудаараа бидэнэр һанаагаа амаржа шадахагүй байнабди. һүүлэй жэлнүүдтэ ажахы хэмжээнэйнгээ талаар лэ ехэ болодог байгаа. Мүнөө колхоз хадаа тусхай мэргэжэлдэ ороһоной, оньһожоруулга хэрэглэһэнэй ашаар мүнөө үе сагай томо индустриальна үйлэдбэри болоо, улам гүнзэгыгөөр хүгжэхэ хизаарлашагүй арга боломжонууд нээгдээ. Гандадаг полинууд дээрэмнай Дунайн уһан хүрэжэ ерээ. Колхоздохи газарай гурбанай нэгэ шахуу хуби уһалагдадаг болохо. Энэ хадаа шэнэ табан жэлдэ продукци абалгые 1,5 дахин нэмээхэ арга маанадта олгоно.

Колхозой шэнэ Жэшээтэ Уставай проектые—Колхозно ажабайдалай үндэһэн хуулиие Одесскэ областиин делегадууд хүсэдөөр һайшаана гээд В. З. Тур үгынгөө түгэсхэлдэ хэлээ.

Италиин Коммунис партиин ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ИКП-гэй ЦК-гай хүдөө ажахын таһагые даагша **Джерардо Ньяромонте** съездые амаршалаа.

Магаданска областиин Чукотско национальна округой Чукотын түрүүшын ревкомой нэрэмжэтэ колхозой бригадир — оро үсхэбэрилэгшэ **Г. А. Аретагин** трибунын дэргэдэ ерэнэ.

Холын хойто зүгэй бага яһатанай экономико болон культурые хүгжөөхэ тушаа угаа ехэ оролдолго гаргадагай, саг үргэлжын туһаламжа үзүүлдэгэйнь түлөө холын хойто зүгэй колхознигууд Коммунис партида, Советскэ правительстводэ, бүхы совет арадта үнэн зүрхэнэй халуун баясхалан хүргэнэ гээд тэрэ хэлээ.

Колыма ба Чукотко урдань үгытэй ядуу, эрхэ сүлөөгүй байдалтай, үзэг бэшэг мэдэдэггүй байгаа. Гашуудалта байдал саһаар хушагдаһан дайда соогуур зайхадаа, үгытэйшүүлэй нэгэшье орсо отогые алгасадаггүй байгаа бшуу. Чукоткын бага яһатан хосорон һалажа байгаа.

Имагтал Октябриин социалис революци манай арадай хосоролгые зайсуулаа. Холын хойто зүгэй бага яһатан ленинскэ национальна политикын ашаар һэргээ гээд үгэ хэлэгшэ онсолон тэмдэглэһэн байна.

Манай колхоз жара мянга шахуу оротой гээд үгэ хэлэгшэ дурдаа. Колхозой газар уужам дэлгэр, тэрэнь Дани гү, али Швейцариһаа һурагүй ехэ. Бидэнэр—оро үсхэбэрилэгшэд, ангуушад, загаһашад энэ газар нютагай эзэдынь болонобди.

Нүхэр Аретагин оро үсхэбэрилэгшэдэй һанаагаа табидаг асуудалнууд тухай тогтожо хэлээ.

Шэнэ Уставай проект тухай элидхэл тушаа үгэ хэлэхые 141 хүн хүсэһэн байна. 49 хүн үгэ хэлээ. Үгэ хэлэлгые болюулха тухай дурадхалнууд ороно гээд Н. В. Подгорный мэдээсээ.

Үгэ хэлэлгые болюулхын түлөө делегадууд нэгэн дуугаар гараа үргөө.

Түгэсхэлэй үгэ элидхэлшэ нүхэр Д. С. Полянский хэлэхэгүй гээд түрүүлэгшэ мэдээсэһэн байна.

Делегадууд нэгэн һаналтайгаар дуугаа үгэжэ, Уставай проектдэ комиссиин оруулһан заһабаринуудые баталан абаа.

«Колхозой Жэшээтэ Устав тухай» тогтоол Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд нэгэн дуугаар баталан абаа.

Колхозуудай Соведүүдые байгуулха тухай нүхэр Кавун хэлэһэн байна. Колхозуудай районно, областной, хизаарай, республиканска болон түбэй һунгагдадаг Соведүүдые байгуулха тухай Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд шиидхэбэри гаргаа.

«Колхозой гэшүүдэй социальна страховани тухай тогтоолой проект уншагдаа.

1970 оной январиин 1-һээ колхознигуудай социальна страхованиин нэгэн адли гурим тогтоохо гэһэн шиидхэбэри Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд нэгэн дуугаар баталан абаа. Энээнэй тулада ажалай түлөөһэнэй 2,4 процентын хэмжээнэй түлөөһэнүүдые колхозуудһаа оруулжа, түбэй фонд байгуулагдаха болоо.

Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездһээ Советскэ Союзай Коммунис партиин Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ бэшэг эльгээхэ гэһэн дурадхал ороо гээд нүхэр Н. В. Подгорный хэлээ.

Волгоградска областиин «Путь к коммунизму» гэжэ колхозой түрүүлэгшэ, Социалис Ажалай Герой **Ф. А. Сергиенкэдэ** үгэ үгтөө. Бэшэгэй текстые тэрэ уншаһан байна.

Зал соо нэрьемэ удаан альга ташалган болоо.

Таагадай альга ташалгые КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Соведтэ эльгээгдэхэ бэшэгые нэгэн дуугаар баталан абаһанда тоолохыемни зүбшөөтыт гээд түрүүлэгшэ хэлээ.

Делегадууд ба айлшад дахяад нэрьесэ альга ташаа.

Удаань нүхэр Н. В. Подгорный суглаагшадта хандан үгэ хэлэһэн байна.

Суглаагшадай хүл дээрэ бодон зогсоод дуулаһан партийна гимнын дүүрэһэнэй һүүлээр ехэ дэбжэлтэтэйгээр ба зоригжолтотойгоор альга ташалган болоо. Коммунис партиин, тэрэнэй ленинскэ Центральна Комитедэй хүндэлэлдэ, манай социалис Эхэ ороной, коммунизмын хяра орой тээшэ найдамтайгаар дабшажа ябаһан совет арадай хүндэлэлдэ зорюулагдажа, залай бүхы заха булангуудта «Ура» хашхаралдаан болоо.

(ТАСС).

Колхозно байгуулалтые саашадань хүгжөөхэ тушаа парти, правительствын анхаралаар урмашан зоригжоһон республикымнай хүдөөгэй ажалшад шэнэ амжалтын түлөө тэмсэнэ

БОДОТО АЖАЛААРАА ДЭМЖЭНЭБДИ

Эдэ үдэрнүүдтэ колхозоймнай гэшүүдэй анхарал Москва хотодо болоожо байһан Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездэ хандуулагдана. Съезд дээрэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгые, Центральна Комитедэй Политбюрогой гэшүүн Д. С. Полянскиин хэһэн элидхэлые колхознигуднай радиогоор шагнаһан, телевизорээр хараха аргатай байһан. Энэ хадаа манай колхознигуудай айхабтар ехэ туйлалта болоно.

Л. И. Брежнев колхозуудай үйлэдбэриин гол шухала асуудалнуудта тогтоһон байна. Илангаяа элдүүриин газар ашаг үрэ ехэтэйгээр хэрэглэхэ тушаа тон зүб хэлэгдэнэ. Манайшье колхоздо энэ талаар дутагдалнууд олон, арга боломжонуудай ехэ. Хэрбээ ой модо сэбэрлэжэ шадаа һаа, тарялангаа 700—800 гектараар үргэдхэжэ болохо байгаа. Һүүлэй гурбан жэлэй туршада колхознай ой модо сэбэрлэжэ. 300 гектар шэнэ газар ашаглаһан байха юм. Элдүүриингээ газар үргэдхэһэнэй ашаар ороохо таряа, малай тэжээл нэмэжэ абагдаха болоно бшуу. Энээн тушаа Л. И. Брежнев онсо анхарал табиһан байна.

Эбэртэ бодо мал шахан таргалуулжа, 350—400 килограмм шэгнүүртэй үхэрнүүдые гүрэндэ худалдаха тухай тогтоһон байна. Энээниие манай колхознигууд һайшаана.

Мүнөө колхоздомнай 157 үхэр шахан таргалуулагдажа байна. Эдэ мал дулаан байрада үдэр һүнигүй байлгагдажа, бүлеэн уһаар уһалагдажа, буйлууһан тэжээлээр эдеэлүүлэгдэнэ. Сүүдхэ соо шахамал үхэр бүхэндэ тэжээлэй 8 единицын хэмжээнэй хоол үгтэнэ. Тиигэжэ үхэршэднай сүүдхэдээ үхэр бүхэнэй шэгнүүр килограмм хүрэтэр нэмээнэ. Шахамалнуудай гүүртэдэ дүршэл ехэтэй малшан Иосиф Семенович Семинюк хажуудаа хоёр нүхэдтэй ажаллана. Һаяар гүрэндэ шахамал гахайнууд тушаагдажа, Совет Конституциин һайндэр хүрэтэр мяха худалдаха жэлэйнгээ түсэб дүүргэхэ байнабди.

Колхознигуудай бүхэсоюзна съездые манай һаалишад ехэ амжалтатайгаар угтаа. Эдэнэрэй оролдосотой һайнаар ажаллаһанай ашаар колхознай гүрэндэ һү худалдаха жэлэйнгээ түсэб болзорһоо урид дүүргэжэ, мүнөө түсэбһөө гадуур 1600 центнер һү бэлэдхэлэй пунктда оруулаагүй. Жэлэй дүүрэтэр үшөө 500 центнер һүн түсэбһөө үлүү тушаагдахаар хараалагдана. Энэмнай парти, правительствын анхарал үйрада манай колхознигуудай бодото харюу болохо байна.

Байгша ондо ган гасуур болоошье һаань, колхознигуднай малдаа үбһэ тэжээл бага бэшээр бэлэдхэжэ, малайнгаа байра саг соонь дулаалаад, мүнөө үбэлжэлгээ эмхитэйгээр ябуулна.

Колхозой механизаторнуудшье эдэ үдэрнүүдтэ эршэмтэйгээр ажаллана. Трактор, машинануудаа заһабарилха хүдэлмэри түлэг дундаа ябана. Мүнөө түрүүшын 5 трактор заһабарилагдажа бэлэн болоо. Сеялкэ, плуг, культиватор гэхэ мэтые заһабарилха хүдэлмэри хахадлаа.

Нүхэр Л. И. Брежнев Колхозуудай Совет тогтоохо тушаа хэлэһэн байна. Энээниие бидэнэр дэмжэнэбди. Юуб гэхэдэ. колхозуудай холын хараата асуудалнуудые зүбшэхэ талаар ехэ үүргэтэй байха гэжэ һанагдана. Мүнөө үедэшье гуримшуулхаар болоһон асуудал олон. Илангаяа хүдөөлэ барилга хэхэ талаар шиидхэгдэхээ хүлеэжэ байһан асуудалнууд бии.

Колхознигуудай бүхэсоюзна съездын манай ажал хэрэгтэ айхабтар ехэ аша туһатай байхань дамжаггүй. Колхозой партбюро, правлени эдэ үдэрнүүдтэ политинформаторнуудые олоор эмхидхэжэ, колхознигуудай съездын материалнуудые хүнүүдтэ ойлгуулха ехэ хүдэлмэри ябуулха байха.

Д. БАДАНОВ.

Загарайн аймагай XXI партсъездын нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ.

ЗОРИҺОНДОО ХҮРӨӨ

Нёдондо үбэлдөө һая наашадаа үзэгдөөгүй хүйтэн байгаад, зундаа ехэ ган гасуур болоожо, сагай уларилай хилээд хүндэ байгаашье һаань, Дээдэ-Тайлсын совхозой һаалишад, малшад бүхы бэрхэшээлнүүдые зоримгойгоор дабажа, байгша ондо һү һаалиа урдынхида орходоо эрид дээшэлүүлжэ шадаа.

Жэшээлбэл, энэ ажахы гүрэндэ һү тушааха жэлэйнгээ түсэб болзорһоонь холо урид, бүри октябрь һарада дүүргээ юм. Мүнөө ноябриин 25-да һү һааха жэлэйнгээ түсэб баһал болзорһоонь урид дүүргэһэн тухайгаа мэдээсэбэ.

Совхозой бүхы фермэнүүд жэлэй эхинһээ хойшо 9500 центнер һү һаагаа. Элэ үдэрнүүдтэ тус ажахы түсэбһөө гадуур һү һаажа, гүрэндөө худалдажа үргэлжэлһөөр.

Энэ туйлагдаһан амжалтада эдэбхитэй коммунист Полина Борисовагай хүтэлбэрилдэг Санномыскын һү һаалиин фермынхид илангаяа ехэ хубита оруулаа. Тус фермэ мүнөө гансашье ажахы соогоо бэшэ, бүхы аймаг дотороо түрүү зэргэдэ гаранхай. Эндэхи бэрхэ һаалишан Капитолина Красикова жэлэй үнгэрһэн арбан һарада үнеэн бүриһөө дундаа зэргээр 2050 килограмм һү һаагаад. социалис мүрысөөндэ эрхимлэжэ ябана. Мүн совхозой эгээл үнинэй, дүршэл ехэтэй һаалишадай нэгэн, аймагай Соведэй депутат Аграфена Аюшеева энэ үе соо үнеэн бүриһөө 1950 килограмм һү һааһан байна. Тэрэшэлэн һаалишан Анна Дунаева тэдэнэрһээ ехээр гээгдэнэгүй.

Үбэлжэлгын эхилһэнһээ хойшо тус фермынхид бүхы үнеэдээ хаһа сагтань дулаан байрада оруулжа, үгэһэн һү шэмынь зэргээр зүбөөр эдеэлүүлжэ захалаа һэн. Үнеэн бүридэ үдэртөө 1 килограмм үбһэ, гидролизно аргаар һайса буйлуулагдаһан, талха тарианай зүйлтэй холигдожо эһээгдэһэн 25 килограмм һолоомо, 1 килограмм зелёнко, бага зэргэ хуурай һолоомо үгэлсэнэ. Бүлеэн уһаар уһална.

— Даб дээрэ яһала урин дулаан, саһа багатай байһаниие һамбаашалжа, үдэрынь үнеэдээ тарианай һуурида, хагдада адуулнабди. Тиигээгүйдэмнай яашье аргагүй. Үбһэ тэжээл хомор ха юм. Үнеэднай гол түлэб январь, февраль соо олоороо тугаллажа эхилхэ байна. Энээниие хараада абажа, силосэйнгээ нүхэ үшөө задалнагүйбди, мүн үбһөөшье багашагаар эдюулнэбди, — гэжэ фермые даагша П. Д. Борисова хөөрэнэ.

Колхознигуудай бүхэсоюзна съездын болоожо байһан эдэ үдэрнүүдтэ Дээдэ-Тайлсын һаалишад, малшад буришье эршэмтэй шангаар, оролдосо ехэтэйгээр хүдэлөө.

Б. ЛАЙДАПОВ.

Хориин аймаг.

АМЖАЛТАЯА АРЬБАДХАНА

Сэлэнгын аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхоз энэ жэл соо гүрэндэ түсэбһөө гадуур мяха худалдаха гэжэ хараалһан юм. Илангаяа эндэхи гахайн фермын ажалшад энэ хэрэгтэ хубитаяа оруулхын тула эрхимээр ажаллана. Фермэ дээрэ арбаад гахайшан ажаллана. Хоорондоо эбтэй эетэйгээр ажалаа ябуулдаг. Мүнөө түл абаха жэлэйнгээ түсэб дүүргээд. шэнэ жэлэй түсэбөөр хүдэлнэ. Түсэбэй ёһоор 900 поршоонхо абаха байгаад, 912 поршоонхо түлжүүлжэ, фермэ дээрэхи гахайн тоо олошороо. Эхэ гахайн фермэ дээрэ ажалладаг Фекла Трифонова Анисья Федотова хоёр нүхэдэйнгөө дунда хүндэтэй юм. Тэдэнэр хэдэн олон поршоонко абажа түлжүүлээ. Мүнөө 260 центнер һайн шанартай мяха тушаагаа, шэнэ жэлэй гаратар үшөө 150 центнер мяха оруулха.

Гахай шахан таргалуулдаг гүүртэ дээрэ М. Пестерева, В. Чебунина, Е. Калугина гэгшэд сүүдхэдээ дунда зэргээр гахай бүхэнэй шэгнүүр 400 граммаар нэмээнэ.

В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй алдарта ойе гахайшадай амжалтаяа арьбадхажа, нэрэтэй солотойгоор угтаха,—гэжэ энэ фермые даагша Иван Михайлович Афанасьев мэдүүлбэ.

Вл. БАЯНДУЕВ.

…ОЛХОЗНО ГАЗАР ТАРЯАЛАН, ХҮГЖЭН ҺАЛБАРЫШ!

Кремльдэхи Съезднүүдэй ордон соо концерт болоо

… агууехэ орон—нэгэ хизаарһаа … хүрэтэрөө—хүдөөгэй ажалша… …зна хуралдаа тон анхаралтайгаар …жа байгаа. Манай Эхэ ороной …н—хүдэлмэришэн, артист, эрдэм…шаа, космонавт, поэт—эдэ үдэр… …эл зүрхөөрөө Кремль соо бай… …эргэжэлнүүдэй адли шухала хүн… … манай гүрэн дотор ажалай, эр… … искусствын холбоон эбдэршэгүй …ремльдэхи Съезднүүдэй ордон соо …7-до болоһон Колхознигуудай бү… …рбадахи съездэ зорюулагдаһан …ой концерт нимэ һанал бодолоор … байба. Искусствын мастернууд …эргэжэл шадабаряа, инаг дураяа …стернуудта бэлэглээ. Энэ концерт …яашадта, виноград, хлопок ур… … зорюулан, дуунууд болон зэдэлбэ. … партиин, Советскэ правительст… …рилэгшэдые бүхы зал үнэн зүрхэнһөө баясан угтаа. Харин оронуудһаа ерэһэн делегацинууд—Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездын айлшад концертдэ мүн лэ байлсаа.

...Совет радио шагнагшадта танил уряа «Эхэ орон тухай дуунай» түрүүшын аялга ханхинаа. Томо номой хуудаһан шэнгеэр Кремлиин сценын хүшэгэ нээгдээд, И. Дунаевскиин дуунай ирагуу аялгые суглуулагдамал хоор үргэлжэлүүлэн гүйсэдхэбэ.

Ороной үрэжэлтэ газартай Россин Федерацида түрүүшээр үгэ үгтөө. «Ород хилээмэндэ алдар соло» гэһэн, К. Массалитиновай зохёоһон дууе «Воронежой басагад» гэжэ ансамбль дуулаа.

Саратовска, Брянска областьнуудай уран һайханай бүлгэмүүдэй артистнууд дуу болон хатарнуудые шадамар бэрхээр гүйсэдхөө.

Уран һайханай бүлгэмүүдэй артистнууд эстафетээ аха нүхэдтөө—СССР-эй Арадай хатарай гүрэнэй ансамблиин суута мастернуудта үгэбэ. Игорь Моисеевэй хүтэлбэрилдэг коллектив «Зун» гэжэ ургасын һайндэр тухай хатарай сценэ харуулаа.

Киевскэ оперо ба баледэй театрай дуушан Евгения Мирошниченко А. Алябьевай «Жэргэмэл» гэжэ романс дуулахадаа, оюун бэлигээ дахин харуулба.

Шог, ёгто найруулгын гайхамшаг мастернууд Ю. Тимошенко, Е. Березин гэгшэд колхозно тосхоной ажабайдалда зорюулагдаһан шэнэ интермедитэй суглаагшадые танилсуулаа.

Дуушад Е. Беляев, Ю. Мазуров, М. Магомаев, киноартистнууд А. Борисов, В. Меркурьев, Б. Чирков, Б. Александровой хүтэлбэрилдэг Совет Армиин Улаан тугта ансамблиин хатаршад болон дуушад һайндэрэй концертдэ хабаадалсан, ехэ амжалта туйлаба.

Концертдэ хабаадагшад бултадаа сценэ дээрэ гаража ерээ. Эдэнэр А. Новиковой «Эхэ орон, Ленин, Парти» гэжэ дууе дуулаба.

БҮХЫ ОРОНОЙ НЮТАГ ХИЗААРНУУДҺАА

…нигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездэ эльгээгдэһэн амаршалганууд, телеграмманууд

…үүд колхозой Жэшээтэ … проектые зүбшэн хэл… Колхознигуудай бүхэ… …дахи съездын хүдэлмэ… …ринүүдые ехэ анхарал… …а байна.

…ээрэ дээрэ амаршалгын …д, ажалай амжалта ту… …анууд, дурадхалнууд … байһаар.

…ско областиин маши… … заводой зүгһөө съезд… … телеграмма соо иигэжэ …анай предприяти «Беларусь» гэжэ түхэлэй табан трактор бүтээн гаргажа эхилһэн аад, мүнөө жэлдээ 50 мянган трактор гаргадаг болонхой. Байгша оной 10 һарын турша соо түсэбһөө гадуур 250 трактор заводой конвейерһээ гараа».

Суперфосфат үйлэдбэрилэн гаргаха завод—үрэжүүлгын томо индустриие энэ жэл ашаглалгада оруулһан **Джамбул хотын химигүүд, Капагандагай шахтын нүүрһэшэд, Ижевскын машина бүтээгшэд, Витебскын станок бүтээгшэд, Норильскын металлургнууд** болон бусад коллективүүд колхозно тарияшадай түлөөлэгшэдтэ, хүдөө нютагуудай бүхы ажалшадта үнэн зүрхэнһөө амжалта хүсэнэ.

Колхозууд болон совхозуудһаа олон зуун телеграмма ороно. Тэдээн соонь «үргэн хараа зам нээһэн Жэшээтэ шэнэ Уставай проектые дэмжэнэбди», «Ленинэй түрэһэн ойе нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахабди», «Хүдөөгэй ажалшадай урда табигдаһан зорилгонуудые дүүргэхэбди» гэжэ тобшоор мэдээсэгдэнэ. «Ерэхэ жэлдэ гектар бүриһөө 26 центнер ороохо тарияа хуряаха, элдүүриин газарай 100 гектар бүриһөө 800 центнер һү һаажа тушааха уялга абанабди», —гэжэ **Сумска областиин Лебединскэ районой Ленинэй нэрэмжэтэ колхозһоо** бэшэнэ. Техническэ мэргэжэлтэй болохын түлөө хүдөөгэй залуушуулай хүдэлөө дэлгэрүүлэе гэжэ комсомолдо хандаһан уряа Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съезд дээрэ гараа. Ороной залуу үетэн этигэл найдабаряарнь омогорхожо байна.

ТЕЛЕФОН · ТЕЛЕГРАФ · РАДИО: ХИЛЫН ГААНАҺАА

Эрэлхэг зоригтой, шууд сэхэ байһанайнь түлөө

ПРАГА. (ТАСС). КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ЧССР-эй Арадай милициин ахамад командалагша Г. Гусак милициин главна штабай начальник Р. Горчицын толгойлһон ЧССР-эй Арадай милициин делегацитай уулзажа, Улаан Тугай орден тус делегацида барюулаа. Үнгэрэгшэ жэлэй ерёо шанга оршон байдалда арадай милициин гэшүүдэй диилэнхи олонойнь эрэлхэг зоригтойгоор ябуулга хэһэнэй түлөө, партиин политикые хамгаалһан, хүдэлмэришэн ангида үнэн байһанайнь түлөө, байгша оной августын үдэрнүүдтэ гурим сахиха ба даруу байдал хангаха хэрэгтэ габьяатай байһанайнгаа түлөө Арадай милици энэ шагналда хүртөө гээд ЧТК агентство дамжуулна.

Прагын арадай милицидэ Улаан Одоной орден Г. Гусак мүн лэ барюулаа.

Чехословакиин политическэ, экономическа байдалые бүхы талаарнь гуримшуулхаар хараалһан эрмэлзэл оролдолгодонь КПЧ-гэй хүтэлбэриие бүрин дэмжэхэ байһанаа Арадай милициин түлөөлэгшэд хөөрэлдөөнэй үедэ найдуулаа.

ЕХЭТЭ ҺОНИРХОН УГТАБА

УЛААН-БААТАР. (ТАСС). Москвада болоһон Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездын хүдэлмэри Монголой хэблэлые ехээр һонирхуулжа байһаар. СССР-тэхи колхозно байгуулалтын саашанхи хүгжэлтын, коммунис байгуулалтын зорилгонуудые амжалтатайгаар шиидхэхэ хэрэгтэ энэ съездын ехэ удха шанартай байһые, мүн бусад оронуудта, тэрэ тоодо Монгол орондо, шухала байһыень хэблэл онсолон тэмдэглэнэ гээд МОНЦАМЭ агентство тэмдэглэнэ.

МНРП-гэй ЦК-гай, МНР-эй правительствын орган «Үнэн» газетэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь Л. И. Брежневэй хэлэһэн үгын, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо Д. С. Полянскиин элидхэлэй удхые тодорхойгоор үгэнэ. съездын хүдэлмэри тухай тоосоо толилно.

ПАРИЖ. (ТАСС). Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездын хүдэлмэри тухай тоосоо «Юманите» газетэ толилхо зуураа, совет хүдөө ажахын саашанхи хүгжэлтэдэ Жэшээтэ шэнэ Уставай ехэ удха шанартай байһые съездын делегадууд тэмдэглэнэ гээд заана.

Чешскэ Национальна соведэй сесси

ПРАГА. (ТАСС). Чешскэ Национальна соведэй сесси Прагада болоо. Соведые шэнэдхэн хубилгаха, Чешскэ Социалис Республикын правительствын программна мэдүүлгын проект зүбшэхэ зүйлдэ табигдаһан байгаа.

53 депутат, тэрэ тоодо З. Вокроуглицкий, М. Микова, М. Галушка, Б. Шимон, Й. Шпачек болон бусад депутадуудай мандадһаа арсаа гээд сессиин эхилхэһээ урид мэдээсэгдээ һэн. Чешскэ Социалис Республикын Национальна фронтын ЦК-гай дурадхалаар үшөө 9 депутат, тэрэ тоодо Э. Гольдштюккер, З. Гейзлар, М. Гюбл, О. Шик болон бусадые сесси депутадай уялгаһаань сүлөөлөө. Чешскэ Национальна Соведэй шэнэ 62 депутат нюуса дуугаа үгэлгөөр һунгагдаба.

Ч. Писарж өөрын хүсэлөөр Чешскэ Национальна соведэй түрүүлэгшын, Президиумэй гэшүүнэй уялгаһаа, харин Ф. Валик, И. Лохнер гэгшэд—түрүүлэгшын орлогшонорой, Президиумэй гэшүүдэй уялгаһаа сүлөөлэгдөө.

Чешскэ Национальна соведэй шэнэ түрүүлэгшээр Э. Эрбан, түрүүлэгшын орлогшоор В. Амбруз, Ф. Томан гэгшэд һунгагдаа.

Чешскэ Социалис Республикын правительствын түрүүлэгшэ Й. Кемпный сесси дээрэ программна мэдүүлгэ хээ.

Сэдьхэлээ хангаяар угтаба

КАИР. (ТАСС). Дутын Зүүн зүгтэхи байдал тушаа социалис оронуудай мэдүүлгые Арабай Нэгэдэмэл Республикын олониитэ ба хэблэл сэдьхэлээ хангаяар угтаа. Арабай оронуудай эзэмдэгдэһэн газар дээрэһээ сэрэгүүдээ гаргахыень дэлхэйн арадууд Израилиие баадхаха ёһотой, юундэб гэхэдэ. энэ асуудалые шиидхэнгүйгөөр Дутын Зүүн зүгтэ бата бэхи. үнэн зүбтэй эб найрамдал тогтоохо аргагүй гэжэ мэдүүлгэ соо тэмдэглэгдэнэ гээд МЕН агентство заана.

УРАН ЗОХЁОЛШЫН ҺАНАМЖА

ӨӨРЫН ОНСО ШЭНЖЭТЭЙ БОЛОГ ЛЭ!

Мүнөө үедэ городуудай нюур шарайда тусгаар анхарал хандуулагдадаг болонхой. Совет барилгын түрүү арга боломжонуудһаа гадна, энэ хэрэгтэ үнгэрһэн үе сагай архитектурна туйлалтануудые хэрэглэһэн жэнхэни өөрын түхэл шарайтай, үндэһэн нзагуураа алдаагүй городуудые харахадаа бидэ баярладаг гээшэбди. Энэ үеын үедэ мүнхэ үлэһэн памятнигууд бидэнэй сэдьхэл урмашуулдаг, арадайнгаа оюун бэлигээр, ажалша бэрхээрнь омогорхуулжа, һайн һайхан эрмэлзэл түрүүлдэг, Эхэ совет орондо бүри ехээр дурлуулжа һургадаг.

Иимэ болохолоорнь хүн бүхэн түрэл хотынгоо нюур шарайн гоё һайхан байхын түлөө һанаагаа зободог гээшэ. Илангаяа һэргээгдэн хубилгагдаха үедэнь элинсэг хулинсагуудайнгаа оюун бэлигэй хүсөөр мүндэлһэн урданайнгаа гайхамшаг барилгануудые—гоё һайхан һүмэнүүдые, арадай баяр жаргалай, зоболон гашуудалай түүхэтэй холбоотой ордонгуудые, уран дархашуулай, зураашадай гайхамшаг бүтээлнүүдые үлээлгэхэ, һэргээлгэхэ хүсэлнай ойлгосотой—эдэ бүгэдэ түрэл арадаймнай түүхэтэй холбоотой бшуу.

Эдэ бүгэдые дурдахадаа, би түрэл Улаан-Үдэ тухайгаа хэлэхые хүсэнэб.

1666 ондо Үдэ, Сэлэнгын уулзуур дээрэ ород аяншад үбэлжөөнэй гэр бариһан юм. Энэнь саашадаа ехэ боложо Үдын острог (модон хэрэм) гэжэ нэршээ бэлэй. Тэрэ ородууд болон буряадуудай газар дайлан абахаар һэдэһэн харийн булимтарагшадай (илангаяа Манжуур, хитад хаашуулай) урдаһаа тэмсэхэ хэрэгтэ нэгэтэ бэшэ ехэхэн үүргэ дүүргэһэн байна. Мүн ород, буряад арадуудай хэтэ мүнхын хани нүхэсэл шэрээн, агууехэ ород гүрэнэй зүүн зүгэй дабагдашагүй хэрэм боложо суурхаһан юм. Гадна наймаа аралжаанай газар байһан тула малша буряадуудай ажахыда сэгнэгдэшэгүй ехэ үүргэ дүүргэһэн гээшэ.

Эдэ бүгэдые һанахадаа, би Улаан-Үдынгөө тэрэ эхин баригдажа захалһан газарта Үдын острогые урдынхидань адляар һэргээн бодхоболнай, ямар һонин байха һэм гэжэ һананаб. Үсөөхэн гэрнүүдыень дээгүүрэн үхэр буу тодхоһон харуулайнь башнинуудтай шэнээр барлад, урданайхидань адляар архитектурна талаарнь шэмэглээ һаамнай, тиигээд, нэгэ гэр соонь ород, буряад арадуудай хани нүхэсэл харуулһан музей байгуулбалнай, тэндэ урданай буряадуудай һэсы гэр, ородуудай байра һэргээжэ, тэрэ үеын хүнүүдэй хэрэглэдэг бүхы юумэ, элдэб данса, саарһа бүридхэбэл, аргагүй үнэтэй хэрэг үйлэ болохо һэн. Үдын острогой анхан тогтоһон газар эрдэмгэдтэ эли, тэрээн тухай «Буряад-Монголой АССР-эй түүхэ» (1-дэхи том) дотор бэшээтэй юм. Иимэ үзэсхэлэн газар байгуулаад, тэндээ Забайкалиин кухниин эрхим хоол, буряадуудай бууза, һүтэй сай, бүхэли мяхатай кафе нээбэлнай, амаралтын үзэсхэлэнгэй газар болгобол-нэй, тэрэниие тойроод гараха хүн олдохогүй һэн гэжэ һанагдана. Эндэ буряад сувенирнүүдые худалдаха, национальна хубсаһа оюулха, номо һаадаг, мүнгэн хутага гэхэ мэтэ үнэтэ һонин хэрэгсэлнүүдые захижа хүүлэхэ газар нээхэдэ болохо юм.

Эдэ бүгэдые городоймнай барилгада хэрэгтэй мүнөөнэйнгөө шухала асуудалнуудые хаяад сэхэ эрхилхэ гэнэ бэшэб, зүгөөр мүнөө гоё һайхан барилга хэхэдээ, урданайнгаа түүхэ, туйлалтануудаа мартаха ёһогүй бшуубди.

Үдын острогой ехэ, томо боложо эхилхэлээр элдэб наймаашад, хүпеэсүүд дура зоргоо соогоо гоёшье, муухайшье гэрнүүдые барижа эхилһэн, мүн үгытэйшүүлээр, ядаһан тулиһан зоноор олошорһон, архи тамхинайшье гулэмта болоод үзэһэн, үертэ абтаһан, һандарһаншье байха юм. Иимэ тулюур байдалтай Дээдэ-Үдэ (тиихэдэ Верхнеудинск гэжэ нэршээд байһан) Совет засагай үедэ танигдахаар бэшэ болотороо хубилан, мүнөөнэй Улаан-Үдэ болоһониинь бултандамнай эли. Элдэб театрнууд, һургуулинууд, техникумүүд, институдууд, СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиал, соёлой, спортын ордонгууд, библиотекэнүүд болон стадионууд, радио ба телевидени хүн зоной хэрэглэмжэдэ үгтэнхэй, коммунис ёһоор, гоё һайхан дүрбэн тэгшэ хүнүүд болгожо хүмүүжүүлхэ хэрэгтэ алба хэнэ.

Гэхэтэй хамта ниислэл хотомнай үшөөл һайхаар харагдадаг болоһой даа гэжэ һанагдаха юм. Илангаяа Улаан-Үдэмнай гайхалтайгаар хубилжа байбашье, өөрын онсо нюургүй, нэгэ юрын лэ город зандаа үлэнэ. Ниислэл хотоёо һэргээхэ, ехэдхэхэ хэрэгтэмнай гүрэн мүнгэ жэл бүри һомолно, мэргэжэлтэд хүдэлнэ, барилгашад машина, техникээр хангагданхай, барилгын ябасые городой олониитэ хинан шалгажа, хаража байдаг. Теэд Улаан-Үдэмнай имагтал Буряадай республикын ниислэл, имагтал Забайкалиин хото гэжэ хэлэхэ аргагүй зандаа үлэнэ.

Бидэ уран зохёол, искусство тухай хэлэхэдээ, удхаараа социалис байбашье, түхэл маягаараа үндэһэн яһанай зохёол байха ёһотой һэн гэдэгбди. Энэ эрилтэ город баригшадай, архитекторнүүдэй урда табигдана гээшэ гү? Үгыл ха даа. Нюдэн доромнай нэгэн адли гэрнүүд ургана, тэдээндэ буряад шэнжэ үзэгдэнэгүй.

Урдань барилга хэдэггүй, мал ажал эрхилээд ябадаг буряад арадта өөрын үндэһэн яһанай архитектурна барилганууд байгаагүй. Гэбэшье буряадууд гайхамшаг баян соёл культуратайл, мүнгэшэ, алташа, модошо дархашуулайнь бүтээлнүүдые ондоо арадайхитай һамархагүйт, мүн элдэб ханын, үүдэнэй, ханза хайрсагай угалза, эхэнэрэй зүүдхэл, дэрын гоёолто болон уран оёдолнуудыень һанаял, эбэр номон болоод агтабша, хударга мэтэ зүйлнүүд, яһаар, модоор хэһэн скульптуранууд ямар гоё байдаг бэ. Эдэ бүгэдэ мүнөөнэй барилгада хэрэглэгдэнэ гү? Зариманиинь шье һаа, ханын гоёолтодо ороно гү? Үгыл даа. Буряад маягтай угалзануудые ниитын барилгануудта харахагүйт. «Одон», «Саяан» гэхэ мэтэ сайлалгын газарта эрохoдоо, Буряадай республикын ниислэлдэ байнабди гэжэ ойлгохогүйт. Юундэ иимэб? Зарим магазин, ресторан гэхэ мэтэ ниитын газарнуудта буряад нэрэ зүүхэдэ тэрэ буряад маягтай болоно бэшэ бшуу. Эндэ, бидэнэй һанахада, үндэһэн яһанай культура хэрэгтэй, шэнэ социалис удхын хажуугаар үндэһэн яһанай түхэл маяг хэрэгтэй. Наада захань, зунай һайхан сагта наадан зугаагай болохо газарнуудта кафенүүд һэеы гэрнүүдһээ (һэеыгэйнь орондо синтетическэ материалаар хэжэ болохо) байхаа яанаб даа. Энэ гэр соо гоё һайхан буряад хубсаһатай басаган аяга барижа, сай аягалжа, бууза саламат үгэжэ байгаа һаа, ямар гоё байха һэм!

Үгышье һаа, Улаан-Үдын гудамжануудаар ябахадаа, буряад хүндэ зорюулһан скульптура харахагүйт, сэсэрлиг соо хабарга үргэлһэн буряадай, морёор гүйлгэжэ ябаһан басаганай дүрэ байхадаа, магазинуудай гү, али эмхи зургаануудай сонхонуудта үндэһэн искусствымнай бүтээлнүүд харагдахадаа, хүнэй нюдэндэ муухайгаар нэгэшье үзэгдэхэгүй һэн гэжэ һананаб. Гадна ниислэл хотымнай памятнигууд сахигдана, һэргээгдэнэгүй, ара үбэрөөрнь архиин шэлнүүд хэбтэдэг, сэсэрлигүүд соо элдэб статуйнууд оройдоо үгы.

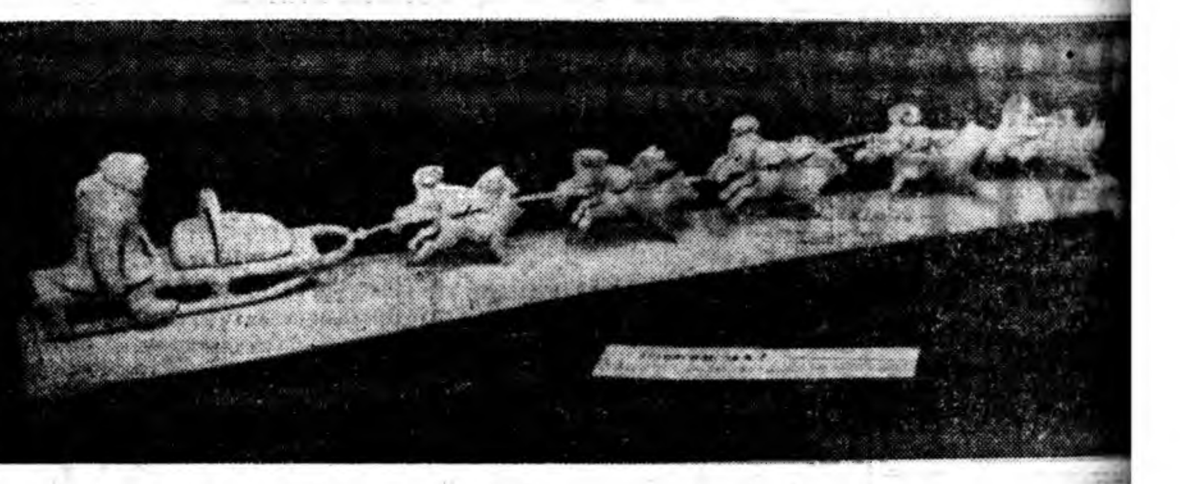
Эдэ диилдэшэгүй хүшэр юумэн бэшэ, гарзатайшье байхагүй, харин городойнгоо барилга түсэблэхэдөө, нэгэ багахан тархяа хүдэлгэхэ, уран зохёолшод, зурагшад болон искусствын хүдэлмэрилэгшэдые, уран дархашуулые хабаадуулха хэрэгтэй байна бшуу. Тиихэдээ барилгада һомологдоһон мүнгэндөө гамтай болоёл. Зарим гэрнүүдые жэл бүри ондо ондоогоор будажа, сагаадажа, үйлсэнүүдые малтаад лэ һөөргэнь бүтүүлжэ байхые харадагбди. Эдэ бүгэдэ анхан нэгэ һайн гэгшээр түсэблэгдөөгүйһөө болоно ха юм.

Гадна городойнгоо барилгада олониитые хабаадуулаа, тэдэнэй һанамжа дурадхалнуудые харадаа абалсаа һаамнай, хүн зомнай ниислэл хотодоо, түрэл нютаг орондоо бүри дуратай, аха дүүгэй хандасынгаа талаар бүри эбтэй болохо һэн, һайхан удхатай үйлэ хэрэг бүтээхэ, эрхим журамтайгаар ябаха гэжэ оролдохо һэн гэжэ һанагдана. Хэрбээ гоё һайхан город хойто үеынгөө хүнүүдтэ орхёо хадамнай тэдэ бидэниие үеын үедэ һайнаар һанажа, үндэһэн яһанайнгаа соёл культурые һайнаар ойлгожо, саашадань хүгжөөжэ ябаха бшуу.

Улаан-Үдэ хото үргэн Забайкалиин эгээл һайхан нэгэ буланда оршодог. Үдэ, Сэлэнгын уулзуур цээрэхи түүхын газар болог лэ, ниислэл хотомнай алдарта Байгалдаал адли онсо өөрын нюуртай, үндэһэн яһанай түхэл маягтай, холо, ойрын айлшадые гайхамшаг барилгаараа, эрдэм соёлоороо, эбтэй эетэй, хүндэмүүшэ зохид аад, ажалша бэрхэ хүн зоноороо гайхуулжа байг лэ гэжэ оролдоёл!

М. СТЕПАНОВ,
уран зохёолшо.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Нохой хүллэһэн шарга». Мамонтын һоёо зорожо, яхад уран гартан К. Ф. Герасимовай бүтээһэн зүйл.
А. МАНТАЕВАЙ фото.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: «Буряад басаган» Улаан-Үдын уран зураашан Э. Д. Ц... хэһэн скульптура.

ХАНИ ХАЛУУН ХӨӨРЭЛДӨӨН

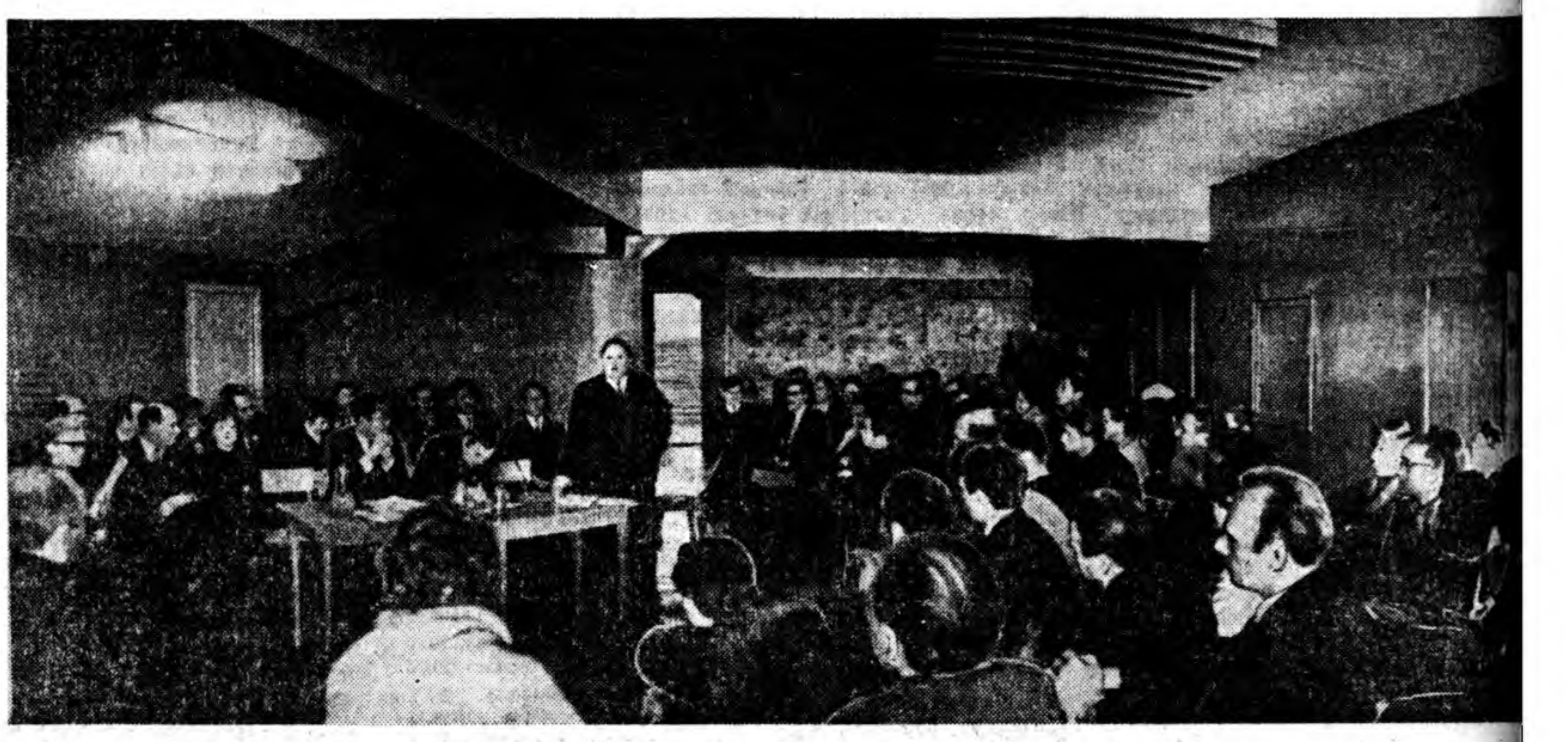
Уржадэр Зүүн Сибириин культурын институдай байшан соо, «Совет Алас-Дурна» гэһэн гурбадахи зональна выставкын болжо байһан газарта үзэмжэдэ табигдаһан уран зурагууд тухай түрүүшын һаналаа андалдалга болобо.

Алас-Дуркын уран зураашадһаа гадна манай Буряадай республикын Культурын министерствын хүтэлбэрилэгшэд, Москва, Новосибирск, Владивосток, Магадан, Хабаровск хотонуудһаа ерэһэн эрдэмтэд, зураг шэнжэлэгшэд, Буряадай уран зохёолшод, композиторнууд болон олониитын түлөөлэгшэд, Монголһоо ерэһэн уран зураашад энэ хани халуун хөөрэлдөөндэ хабаадаа.

Творческо конференци дээрэ арбаад элидхэл шагнагдажа, һүүлээрнь һаналаа андалдалга болоо, алдуу эндүүгээ заалсаһан, уран зураашадта үнэтэ туһа боломо дурадхалнууд хэлэгдэһэн, нүхэр ёһоной һаналаа буляалдаан болоһон байна.

«Выставкэдэ табигдаһан зурагуудай гол шэнжэнь совет үе саг харуулһан бүтээлнүүд мүн болоно» гэһэн Н. Шантыкын (Москва), «Түүхын революционно темэдэ зурагдаһан бүтээлнүүд выставкэ дээрэ ямар һуури эзэлнэб» гэһэн А. Тимашовагай (Магадан), «Мүнөө үеын портретнэ зурагуудай гол шэнжэ» гэһэн В. Кандыбын (Владивосток), «Гар урлалга», һиилүүр, уран дарханай ба скульптурын зүйлнүүд выставкэ дээрэ» гэһэн И. Соктоевагай (Улаан-Үдэ), мүн бусад элидхэлнүүд энэ конференцидэ ерэгшэдтэ ехэ һонирхолтой байгаа.

Иимэ хөөрэлдөөнүүд олон тоото харагшадай, хүдэлмэришэдэй, колхознигуудай, интеллигенциин түлөөлэгшэдэй хабаадалгатайгаар үнгэрөө, мүн саашадаашье боложо байха юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: конференциин зал соо.
Е. ЗАХАРОВАЙ фото.

ЭНЭ ХУУДАҺАНДАМНАЙ УНШАГТЫ:

□ Уран зохёолшо Михаил Степановай һанамжа.

○ К. Жамьяновай зурагаал.

□ **Монголой шог үгэнүүд.**

ШЭХЭНЭЙ ШЭМЭГ НЮДЭНЭЙ ХУЖАР

МОНГОЛОЙ ШОГ

А. САМБАЛХҮНДЭВ

НЭГЭТЭЙХЭН ЛЭ БЭШЭГ

Шумууһан хара нэгэ хүн
Шулуудажа шиидэнхэй,—
Эреэхэн саарһа дэлгэнхэй.
Эреэлхэдэжэ оробо.
Оо даа, юун болооб?
Одоо яажа мэдэхэб...
«Ошотойхон» тэрэ бэшэгыень
Ошоһон доронь задалаад,
Шоболзоһон сагаахан басаган
Оболзоһон зүрхөө дараба.
Оо даа, юун болооб?
Одоо яажа мэдэхэб...
Шамда би тон «харатайб»,
«Минии хонин» боло гэжэ,
Басаган саашань уншаад,
Баггүйгоор энеэбэ...
Оо даа, юу гээшэб, юу бэшээб,
Одоо мүнөө ойлгосотой гү?

ТЭРЭ ХҮН

Яабаш мэндын харюугүй
Ярбайгаад ябадаг тэрэ хүн
Ярилсаа намтай бэшэхэн аад,
Яатараа энеэдэг болооб...
Тэрэнэй тиигээд яаһые
Тэбшэжэ ондоо бү хэлэе.
Шэрэйн саана һуухадаа
Шэрүүн янзын тэрэ хүн
Шэлтэй архи харахадаа
Шэлэ хүзүүгээ нугаршаха юм.
Тэрэнэй тиигээд яаһые
Тэбшэжэ одоо бү хэлэе.
Һонин уншаха гэхэдээ
Һохор шэнги тэрэ хүн
Һуниин харанхы болоходо
Һүүдэршье һаань обёорхо...
Тэрэнэй тиигээд яаһые
Тэбшэжэ одоо бү хэлэе.

Р. ЦЫБИКОВ
буряадшалба.

Арадай аман зохёолой абдар ба...

Венгриин эрдэмтэ Буряад арадай аман зохёол, үльгэр туужануудые суглуу...

Буряад арадай эртэ урда сагһаа нааша үе залгамжалан түүрээгдэжэ ерэһэн үльгэр онтохонууд дэлхэйн эрдэмтэдэй анхарал һонирхолые ехээр татадаг байһан. Гэсэр, Бабжа-Баатар, Үбгэн-Жэбжээнэй болон бусад буряад арадай аман зохёолой дээжэнүүд, баатарлиг үльгэрнүүд гансашье манай республикын хүн зониие һонирхуулна бэшэ, мүн бүхы Совет ороной болон харийн гүрэнүүдэй эрдэмтэдтэ мэдээжэ.

Мэнэ һаяхан СССР-эй Наукануудай академиин Сибирьтэхи отделениин Буряадай ниитын эрдэмэй институдай эрдэмтэд—хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат М. П. Хомонов, мэргэжэлтэд С. С. Бардаханова, И. Н. Мадасон гэгшэд Хяагтын аймагай Субагта, Харьяастай, Ехэ-Нуга, Ара-Хяагта, Харанхы, Уушхын-Булаг нютагуудаар ябажа, тэндэхи арад зоной дунда хэлсэдэг хуушанай үльгэр домог, онтохон, таабари, дуу, юрөөлнүүдые һонирхон суглууһан байна.

Эдэнэртэй хамта Венгриин Арадай Республикаһаа ерэһэн эрдэмтэн, Венгриин хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат Ласло Лоренс гэгшэ ябалсаа.

Манай корреспондент эдэ эрдэмтэдтэй Хяагта хотодо уулзажа хөөрэлдэбэ.

— Буряад арадай аман зохёол барагдашагүй далай юм. Үльгэр, домог, оньһон хурса үгэ, таабари, юрөөл гэхэ мэтые буряад зон алишье нютагта һонирхолтойгоор хэлсэжэ байдаг. Арадай һонин зохёолнуудые Хяагтын аймаг дотор суглуулжа байнабди. Энэ ажал эндэ нилээд удаан саг соо ябуулагдаха,—гэжэ хэлэ бэшэгэй эрдэмэй кандидат нүхэр Хомонов хэлээ.

Венгриин эрдэмтэн нүхэр Ласло буряад, монгол арадуудай үльгэр домогуудые суглуулдаг, өөрынгөө арадай үндэһэн хэлэн дээрэ оршуулдаг байха юм.

— «Буряад арадай ... домог Гэсэрые оршуула... дэ бэлэдхэжэ эхилээб. Му... най республикада ерэжэ, ... дай эрдэмтэдэй зүгһөө ху... гөөр хүлеэглэн айлшала... Хяагтын аймагай буряа... гуудаар тон һонин аянша... бэб. Эндэһээ суглууһан ... аман зохёолнуудые согсол... мэй доктор солодо хүртэ... жэлгэ зохёолоо бэшэхэ ... гэжэ тэрэ яриба.

Венгриин эрдэмтэ Ла... ренс монгол, буряад хэлэ... тон тордиһогүй сэбэр ... тула нютагай буряад ... амархан хөөрэлдэнэ. Ху... монгол үзэгөөр бэшэгдэһ... үльгэр домогуудые һаад... шадаг байна. «Буряад ... илангаяа үбгэд хүгшэд... зажа хөөрэлдэхэдэ нам... нин байна» гэжэ тэрэ ...

Эдэ эрдэмтэд мүнөө Сү... дэрэ нютагай буряад ай... ябажа ажалаа үргэл... байнхай.

Д. ЦЫБ...
манай ...

СОЁЛОЙ ТҮРҮҮШҮҮЛ

ЗҮЖЭГШЭ, УРАН ЗУРААША

Һайндэрэй уряал плакадуудые бэшэжэ һуутарнь телефоной хонхо наяршаба. Дарижап Бадмаевич бииргээ уһатай стакан соо хээд, яаралтайгаар ошожо трубка үргэбэ.

— Дарижап Бадмаевич гүт? Энэ бэеэрээ парткомой таһагта орожо ерыт. Шухала асуудал шиидхэхэ болоод байнабди, —гэжэ Баргажанай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой партийна организациин секретарь Будажап Батуевич яаралтайгаар хэлэбэ.

«Шухала, яаралтай гэлдэхэ. Энэ һайндэрэй уряануудые мүн лэ түргөөр бэшэхэ гэжэ даабари үгөө һэн. Мүнөө таһагтаа шухала асуудал шиидхэхээр дуудажа байна. Хэдыдээ хүн зохидоор хүдэлдэг болохо юм гээшэб» гэжэ бодомжолһоор Дарижап Бадмаевич гаража ошобо.

Гадаа аали намдуу. Бархан уула тээһээ һулахан һэбшээн һэб-һаб үлеэжэ, алтан шаргал набшаһадые Саранхор тосхоной үйлсөөр һаршаганаса тууна. Бархан уулын оройһоо хүбэн сагаан үүлэн бөөгнэрэн гараад, намар сагай сэнбэгэр хүхэ огторгойе бүрхөөнэ. «Баһал хура бороониинь орохонь гээбы» гэжэ Дарижап Бадмаевич доторoo сэдьхэһээр колхозой конторын үүдэ нээжэ оробо.

Будажап Батуевич Будаев дулааханаар энеэбхилэн мэндэшэлэлсээд, яаралгүйгөөр:

— Үни хүлеэгдэһэн намарнай хүрэжэл ерэбэ. Үбһэ тараан хуряагдаа. Хүн зон бага зэргэ сүлөө оробо. Уран һайханайнгаа хүдэлмэри һэргээхэ бэшэ гүбди? —гэжэ хэлэбэ.

— Хари энээн тушаа бодомжолжол ябанабди. Хүдөө ажалшадтаа «Сэрэмпэлые» харуулха гэжэ шиидхэнхэйбди, —гэжэ Дарижап Бадмаевич тобшохоноор хэлэбэ.

Будажап Батуевич нэгэ хэды саг соо бодолдо эзэлэгдэн, дуугай, таһаг соогуураа алхална. Үдэр соогоо парткомой секретарь хэдэн олон иимэрхүү тон шухала асуудалнуудые шиидхэнэ. Булта асуудалнууд зүбөөр шиидхэгдэхэ ёһотой. Энээниие олон жэл соо хүтэлбэрилхы хүдэлмэридэ ажаллаһан Будажап Батуевич һайн ойлгоно. Тиимэһээ энэ асуудал шиидхэхын тула клубые даагша Дарижап Бадмаевич Бадмаевтай сэхэ руунь хөөрэлдэхэ гэжэ шиидээ ха юм.

Барханай арадай театр Баргажан нютагтаа мэдээжэ болоһон юм. Колхоз, совхозуудай ажалшадта зүжэг наада шадамар бэрхээр харуулжа баясуулдаг, зугаа энеэдэ гаргадаг. Энэ театрай коллектив 1967 оной хабар Красноярск хотодо үнгэрэгдэһэн уран һайханай зональна харалгада хабаадалсажа, хоёрдохи һуури эзэлһэн юм. Хэдэн удаа Улаан-Үдэ хотодо уран һайханай зүжэг наадаяа харуулжа, үндэр сэгнэлтэ абаһан. Зүжэг нааданда багшанар, колхозой мэргэжэлтэд, һаалишад, механизаторнууд хабаадалсадаг. Эдэнэр жэлһээ жэл бүри наадананйнгаа репертуар шэнэлэн, шэнэ шэнэ бүри һонирхолтой наада харуулха гэжэ оролдоно. Юуб гэхэдэ, хүдөөдэмнай мүнөө дээдэ, дунда һургуулитай зон олон болонхой. Тэдэнэр бүхы юумэндэ эрилтэ ехэтэйгээр хандана. Тиимэһээ тэдэниие һонирхуулхын, ёһотойгоор баясуулхын тула зүжэг нааданда хабаадагшад бэлиг шадабаритай байха ёһотой бшуу.

— «Сэрэмпэл» гэнэт. Теэд тэрэмнай дан томо юумэн бэшэ гү? Зүжэгтэ хабаадалсаха зон хүсэд олдобо гү? Эгээ түрүүн багахан юумэ харуулжа үзөө һаа, һайн лэ байгаа бэзэ, — гээд парторг Дарижап Бадмаевичай урдаһаа сэхэ хараад һуушаба.

— Наадахаар хүнүүд бии. Энэ зүжэгтэ хабаадалсаха хүнүүдтэ текст үгтэнхэй. Зүжэгтэ хэрэгтэй зарим зурагуудые зуража байнаб,—гээд Дарижап Бадмаевич хэлэбэ.

— Үшөө тиигэхэдэ Хурамхаанай, Гааргын совхозой ажалшад бидэниие урижа байна,—гээд тэрэ нэмээбэ.

— Теэд уран һайханай зүжэг наада харуулхаар тиишэ ошохын тула һайн бэлэдхэл хэрэгтэй ааб даа. Хүсэд һайн бэлэдхэл хэхэдэтнай, бидэ автомашина үгэхэбди. Энээн тухай намда дуулгажа байгаарайт, — гэжэ Будажап Батуевич үгэеэ дүүргэбэ.

Дарижап балшар заахан наһанһаа түрэл һайхан Бархан нютагтаа, хада ууланuудтaa, тэршээ дошхон горхонуудтаа дурлажа, набша ногоогоор һалюарһан сэлгеэ талаар сэнгэлэн ябахадаа, дуугаа дуулажа жаргадаг һэн. Тэрэнэй шэхэн һонор, хоолойнь сууряатай бэлэй. Тиимэһээ ирагуу гоё дуу бэлэхэнээр сээжэлдээд, ханхинаса дуулахыень шагнаһан хүнүүд:—Бадмын хүбүүн дуушал хүбүүн болохо даа, —гэжэ хэлсэдэг бэлэй.

Теэд хада уулануудые, уһа голнуудые уран нугалбаритайгаар саарһан дээрэ зурахыень харахадаа, нютагайнь зон бүришье гайхажа; «энэтнай зурахашье, дуулахашье табисууртайгаар түрэһэн хүбүүн байна даа» гээд хэлсэдэг һэн. Тэрэ гэһээр хэдэн олон жэлнүүд үнгэрөө. Түрэл нютагтаа сэдьхэл зүрхөөрөө дурлаһан Дарижап Бадмаевич нютагтаа үлөөд, уран һайханай зүжэг наада эмхидхэһэн юм. Тэрэ өөрөө колхозойнгоо клубай ендэр дээрэһээ түрэл Эхэ ороноо, Коммунис партияа алдаршуулан, дуу дуулажа, олоной магтаалда хүртэһэн, «Будамшуу», «Тайшаагай ташуур», «Батошулуун Соёлмаа» гэһэн зүжэг наадануудые хүдөө ажалшадтаа харуулһан, өөрөө гол рольнуудта хабаадалсажа, ялас гэмэ образуудые харуулжа шадаһан юм. Харин мүнөө жэлдэ Хоца Намсараевай романаар зохёоһон «Сэрэмпэл» гэһэн томохон зүжэг хүдөө ажалшадтаа харуулхаар бэлэдхэл хэбэ ха юм.

Урагшаа эрмэлзэһэн һанал бодолтой, уужам һайхан сэдьхэлтэй, үнэн сэхэ, бэлиг шадабаритай энэ хүн Буряад орондоо мэдээжэ болоһон дуушад Николай Раднаев, Владимир Буруев, Владимир Шагжиев гэгшэдые хүмүүжүүлэн гаргаһан байна. Мүнөөшье залуу бэлигтэниие тэрэ олоор зүжэг наададандаа хабаадуулна.

К. ЖАМЬЯНОВ,
манай тусхай корр.

ПРАВДА БУРЯТИИ
МҮНӨӨДЭРЭЙ НОМЕРТО:

Нэгэдэхи хуудаһанда: Колхознигуудай бүхэсоюзна гурбадахи съездын КПСС-эй Центральна Комитедтэ, СССР-эй Верховно Советэй Президиумдэ, СССР-эй Министрнүүдэй Советдэ эльгээһэн бэшэг. (Түгэсхэлынь хоёрдохи хуудаһанда). Съездын хүдэлмэри тухай информационно мэдээсэл.

Хоёрдохи, гурбадахи хуудаһануудта: Колхознигуудай ... союзна гурбадахи съезд... ник.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: ... тийна организацинууд... ЛВРЗ-гэй партийна су... ба һунгалта» гэһэн га... корреспонденци. «Сов... Дурна» гэһэн выстав... һээ материалнууд.

Табадахи хуудаһанда: ... маевай рассказ. АПН-...

Зургаадахи хуудаһанда: ... ботний огонёк.

Редактор
Ц. Ц. ЦИБУ...

Манай адрес, телефону...

г. УЛАН-УДЭ, ул. Ленина, 35. Телефоны: редактора— ... приёмная—54-93, зам. редактора—68-08, зам. реда... 82-62, ответ. секретаря—50-52, зам. ответ. секретаря—... отделы: партийной жизни—60-91, сельского хозяйства—... 63-86, пропаганды и агитации—56-23, промышлен... строительства—61-35, советского строительства и быта—... культуры и школ—60-21, писем и рабселькоров—67-8... формации—34-05, общественная приёмная—56-62, ... бюро—57-63, фотолаборатория—33-61.